

TALLINNA TEHNIKAÜLIKOOL
Majandusteaduskond
Majandusanalüüsi ja rahanduse instituut

Marian Keller

**EESTI NAISINVESTORITE INVESTEERIMISOTSUSEID
MÕJUTAVAD TEGURID**

Bakalaureusetöö

Õppekava Ärindus, peaeriala Ärirahandus

Juhendaja: Kristjan Liivamägi, PhD

Tallinn 2021

Deklareerin, et olen koostanud lõputöö iseseisvalt ja olen viidanud kõikidele töö koostamisel kasutatud teiste autorite töödele, olulistele seisukohtadele ja andmetele, ning ei ole esitanud sama tööd varasemalt ainepunktide saamiseks. Töö pikkuseks on 7851 sõna sissejuhatusest kuni kokkuvõtte lõpuni.

Marian Keller..... 13.05.2021

(allkiri, kuupäev)

Üliõpilase kood: 185726TABB

Üliõpilase e-posti aadress: mariankeller98@gmail.com

Juhendaja: Kristjan Liivamägi, PhD:

Töö vastab kehtivatele nõuetele

.....

(allkiri, kuupäev)

Kaitsmiskomisjoni esimees:

Lubatud kaitsmisele

.....

(nimi, allkiri, kuupäev)

SISUKORD

LÜHIKOKKUVÕTE	4
SISSEJUHATUS	5
1. TEOREETILISED ALUSED	7
1.1. Investeerimise olemus	7
1.2. Investeerimisalane haridus ja teadmised Eestis	9
1.3. Käitumuslik rahandus	11
1.4. Investeerimisotsuseid mõjutavad tegurid	12
1.4.1. Sotsiaalsed mõjutegurid	13
1.4.2. Psühholoogilised mõjutegurid	15
1.4.3. Majanduslikud mõjutegurid	17
2. UURINGU LÄBIVIIMINE	19
2.1. Valim	19
2.2. Metoodika ja hüpoteesid	21
3. LÄBIVIIDUD UURINGU TULEMUSED	25
3.1. Hüpoteeside testimise tulemused	25
3.2. Tulemused naisinvestorite üldiste investeerimisteadmiste kohta	28
3.3. Tulemused investeerimisotsuseid mõjutavatest teguritest	31
KOKKUVÕTE	36
SUMMARY	38
KASUTATUD ALLIKATE LOETELU	40
LISAD	43
Lisa 1. Küsitlus	43
Lisa 2. Lihtlitsents	48

LÜHIKOKKUVÕTE

Bakalaureusetöö eesmärgiks on välja selgitada kuivõrd erinevad sotsiaalsed, psühholoogilised ja majanduslikud tegurid mõjutavad Eesti naisinvestorite investeerimisotsuseid. Iga mõjutegur koosneb omakorda näitajatest, millest igaüks mängib oma rolli investeerimisotsuste tegemisel. Samuti soovitakse töö käigus uurida, millised on naisinvestorite üldised teadmised investeerimismaailmast.

Uuringu käigus kasutatavatest meetoditeks on hüpoteeside testimisel hii-ruut test ning tulemuste selgitamiseks kasutatakse kirjeldavat statistikat. Töö eesmärgist lähtuvalt on püstitatud järgmised hüpoteesid:

1. Vanemad naisinvestorid võtavad investeerimisel vähem riske kui nooremaelised.
2. Väiksema investeerimiskogemusega naisinvestorid reageerivad sotsiaalsetele mõjuteguritele rohkem kui pikemaajalise kogemusega naisinvestorid.
3. 1500 eurost suurema netopalgaga naisinvestorid investeerivad aktsiatesse ja võlakirjadesse rohkem kui need, kelle palk on sellest madalam.

Uuringu käigus selgusid investeerimisotsuseid mõjutavad sotsiaalsed, psühholoogilised ja majanduslikud tegurid. Naisinvestorite teadmisi investeerimismaailmast saab kokkuvõtlikult pidada heaks, aga leidub teemasid, kus teadmised saaksid olla paremad. Investeerimisalase hariduse parandamise olulisust toetavad ka teooriaosas välja toodud uurimuse tulemused.

Hüpoteeside testimise käigus sai vastu võtta vaid teise hüpoteesi, ülejäänud kaks hüpoteesi tuli ümber lükata.

Võtmesõnad: investeerimine, käitumuslik rahandus, otsustamine, mõjutegur, rahatarkus

SISSEJUHATUS

Investeeringimine on pikaajaline raha kogumine, mille põhieesmärgiks on teenida paigutatud raha arvel täiendavat tulu (Madalvee 2016). Investeeringimismaailm on suur ja lai ning mõeldud kõigile. Ühiskonnas levib aga arvamus, et investeeringimine ja rahaasjad on meeste pärusmaa ning naised sellest ei huvitu. Tegelikult on tänapäeval naisi, kes sellega tegelevad ning on loonud isegi erinevaid rühmitusi, suurim neist Eesti Naisinvestorite klubi. Üheks põhjuseks, miks on naisi investeeringimismaailmas vähem, võib pidada madalamat teadlikkust, sest Eesti kooliprogrammis on rahatarkus ja investeeringimine pigem harva esinevad teemad. Levinud metafoorselt ütlust „*Mehed on Marsilt ja naised Veenuselt*“ kinnitavad psühholoogilised uuringud, millest selgub, et mehed ja naised suhtuvad rahaasjadesse erinevalt. Seega on ka nende investeeringisotsuste vastu võtmist mõjutavad tegurid erinevad.

Eraisikute investeeringisotsuseid mõjutavaid faktoreid on nii Eestis kui maailmas palju uuritud. Küll aga on vähe uurimusi, milles osalevad vaid naissoost investorid, keda saab pidada antud valdkonnas vähemuseks.

Bakalaureusetöö eesmärgiks on teada saada, millised sotsiaalsed, psühholoogilised ja majanduslikud tegurid naiste investeeringisotsuseid mõjutavad. Lisaks tahetakse tööga teada, millised on naisinvestorite üldised teadmised investeeringimismaailmast.

Töö eesmärgist lähtuvalt püstitati järgnevad uurimisküsimused:

- 1) Millised on naisinvestorite üldised teadmised investeeringimismaailmast?
- 2) Milline on sotsiaalsete, psühholoogiliste ja majanduslike tegurite mõju naisinvestorite investeeringisotsustele?

Uurimisküsimustele vastamiseks kasutas autor kvantitatiivset meetodit, mis hõlmab küsimustiku põhjal saadud vastuste kirjeldavat statistikat. Uuritavaks objektiks on Eesti naised, kes tegelevad investeeringimisega. Otsustati sellise valimi kasuks, sest ainult naiste seas ei ole investeeringisotsuseid

mõjutavaid tegureid Eesti tasandil veel uuritud. Naisinvestoritele jagati internetivahendusel küsimustik, millele vastas 184 inimest.

Töö eesmärgi põhjal on igast mõjuteguri grupist lähtuvalt püstitatud järgmised hüpoteesid:

1. Vanemad naisinvestorid võtavad investeerimisel vähem riske kui nooremaelised.
2. Väiksema investeerimiskogemusega naisinvestorid reageerivad sotsiaalsetele mõjuteguritele rohkem kui pikemaajalise kogemusega naisinvestorid.
3. 1500 eurost suurema netopalgaga naisinvestorid investeerivad aktsiatesse ja võlakirjadesse rohkem kui need, kelle palk on sellest madalam.

Hüpoteeside püstitamisel lähtuti üldiselt iga mõjuteguri grupist ning kombineeriti see investori kohta käivate üldandmetega. Hüpoteeside testimiseks kasutati hii-ruut testi kahte erinevat lahenduskäiku.

Bakalaureusetöö koosneb kvalitatiivsest analüüsist, mis on läbi viidud esimeses peatükis. Analüüsi käigus on välja toodud erinevate uuringute tulemused ning väited, mis on seotud valitud investeerimisotsuseid mõjutavate teguritega. Uuriti nii inglise- kui ka eestikeelset erialast kirjandust ning analüüsi alusel püstitati hüpoteesid kvantitatiivseks analüüsiks. Töö teoreetiline osa on jagatud neljaks alapeatükiks, millest esimeses kirjeldatakse investeerimise olemust. Teine alapeatükk hõlmab endast Eesti inimeste investeerimisalaseid teadmiseid ja hariduse levikut. Kolmandas alapeatükis kirjeldatakse käitumusliku rahanduse olemust ning neljas keskendub investeerimisotsuseid mõjutavatele teguritele. Neljas alapeatükk on omakorda jagatud kolmeks: sotsiaalsed, psühholoogilised ja majanduslikud mõjutegurid, millest iga osa kirjeldab kolme valitud mõjutajat.

Töö teine põhiosa kirjeldab uurimustöö valimit ja metoodikat. Seal antakse ülevaade autori koostatud küsimustikust ja analüüsitavatest andmetest. Metoodika juures kirjeldatakse hüpoteeside püstitamise tagamaid ning kontrollimise protsessi. Töö viimane põhiosa keskendub tulemuste kirjeldamisele ja on jagatud kolmeks alapeatükiks. Esimeses alapeatükis (3.1.) tuuakse välja hüpoteeside testimise tulemused ja tehakse järeldused. Järgmises alapeatükis (3.2.) kirjeldatakse naisinvestorite investeerimisteadmiste üldist taset. Viimane alapeatükk on kvantitatiivne analüüs, mis koosneb naisinvestorite investeerimisotsuseid mõjutavate tegurite kirjeldavast statistikast ja järeldustest.

1. TEOREETILISED ALUSED

Käesolev peatükk kirjeldab töö koostamise teoreetilisi aluseid. Peatükk on jagatud neljaks alapeatükiks, millest esimeses seletatakse lahti investeerimise olemus. Teises kirjeldatakse inimeste investeerimisalaseid teadmiseid ja hariduse levikut Eestis. Kolmandas alapeatükis seletatakse lahti käitumusliku rahanduse olemus ning neljas keskendub investeerimisotsuseid mõjutavatele teguritele. Neljas alapeatükk on omakorda jagatud kolmeks: sotsiaalsed, psühholoogilised ja majanduslikud mõjutegurid, millest iga osa kirjeldab kolme mõjutajat.

1.1. Investeerimise olemus

Investeerimist võib defineerida kui pikaajalist rahakogumist, mille eesmärgiks on teenida paigutatud raha arvelt tulevikus kasumlikku tulu (Madalvee 2016). Investeerimismaailm on suur ja lai ning võimalusi raha paigutamiseks väga palju. Kristi Saare on oma raamatus (2018) esitanud investeringute lihtsustatud valimiseks kolmnurga, mille tippudeks on: aktsiad, kinnisvara ja laenud. Need varaklassid jagunevad alamjaotusteks, millest igaüks on erineva riskitaseme ja tootlusega.

Varaklasside kolmnurk jaguneb (Saare 2018, 67):

- Aktsiad: üksikaktsiad, indeksid, aktsiafondid, võlakirjad
- Kinnisvara: flippimine (ost-remont-müük), üürikinnisvara
- Laenud: hüpoteeklaenud, laenud läbi ühisrahastuse, hoiu-laenuühistule antud laenud

See kolmnurk on vaid üks võimalus investeringute jagamiseks. Tegelikult on säästetud raha võimalik kasvama panna erinevatesse varaklassidesse näiteks tootluse ja riski alusel. Raamatus „Rahaedu põhimõtted“ (Liivamägi *et al.* 2020) on varaklassid jagatud järgmiselt:

Tabel 1. Investeeringisvõimaluste võrdlus

Investeeringu tüüp	Risk	Võimalik tootlus
Raha (hoius)	Väga madal	Väga madal
Valitsusvõlakiri	Madal	Madal
Ettevõtte võlakiri, tagatud laen	Keskmine	Keskmine
Kinnisvara	Keskmine	Keskmine
Indeksfond	Keskmine	Keskmine
Dividendiaktsiad	Keskmine	Keskmine
Kasvuaktsiad	Kõrge	Kõrge
Tagamata laen	Kõrge	Kõrge
Toorained (kuld, rauamaak)	Väga kõrge	Väga kõrge
Iduettevõtte osalus	Väga kõrge	Väga kõrge
Kunst, veinid, mündid	Väga kõrge	Väga kõrge

Allikas: Liivamägi *et al.* 2020

Tabelis võrreldakse erinevaid varaklasse tootluse ja riski alusel. Esimese investeeringutootena on välja toodud raha ehk näiteks deposiidid. Üldiselt on raha ja deposiitide tootlus võrreldes teiste varaklassidega madal ja risk väiksem. Võlakirjadesse ja laenudesse investeerimisel peab investor arvestama erinevate riskidega, eelkõige krediidi- ja likviidsusriskiga, sest need on otseselt seotud majandusolukorraga. Kui valitsusvõlakirjad on pigem madala riski ja tootlusega, siis ettevõtete võlakirjad on keskmise riskitasemega (vt Tabel 1). Teatud võlakirjad ja tagamata laenud võivad pakkuda isegi üle 10 protsendilist aastatootlust. Mõõduka riskitasemega investorile sobib raha paigutada näiteks kinnisvarasse. Kinnisvara hõlmab endas nii kortereid, maju ja isegi maatükke. Lisaks hoonete või maatüki ostmisele on võimalik säästnud kinnisvarasektorisse paigutada fondide ja ühisrahastusplatvormide kaudu. Kinnisvara pakub võrdlemisi head võimalust tulu teenida, sest tootlus on aasta baasil 10 ja rohkem protsenti. Ühed tuntumad varaklassid on kindlasti aktsiad ja aktsiafondid, mis võivad olla ka finantsturgudel kaubeldavad. Kasvuaktsiaid iseloomustab kõrgem risk ja selle võrra ka suurem tootlus, dividendiaktsiate risk on aga madalam ja need pakuvad regulaarset rahavoogu. Toorainetesse investeerimine on investorite seas pigem vähe levinud, sest need ei paku regulaarset sissetulekut. Nafta, rauamaak ja kuld on kõrge riski ja tootlusega ning nende hinnad kasvavad inflatsiooniga samas tempos. Eksootilised varaklassid nagu kunst, veinid ja postmargid on väga kõrge riskiga investeeringud (vt Tabel 1). Oma raha neisse paigutamine nõuab spetsiifilisi teadmisi ja varad on võrdlemisi ebalikviidsed. Veel on tabelis välja toodud investeerimine iduettevõtetesse. Riskialdis iduinvestor ostab ettevõtte osaluse, et saada tulevikus kõrget tootlust. (Liivamägi *et al.* 2020, 198-204)

Turu keskmist tootlust sooviva investori jaoks on hea investeerimisvõimalus indeksfondid näiteks populaarne S&P 500, mis koosneb 500 suurima USA börsiettevõtte aktsiast. Fondide tasud on väikesed ning investorit aitab fondijuht, kes jälgib võrdlusindeksit ja suunab investeringuid. Lisaks indeks- ja aktsiafondidele on olemas ka riskikapitalifondid, *hedge*-fondid, fondifondid, segafondid ja rahaturufondid. Pensionifondid toimivad sarnaselt tavaliste investeerimisfondidega, kuid neil on rangemad piirangud ja tasud, erilised maksustamistingimused ning kõrgemad nõuded fondivalitsejale. Eestis on kolmesambaline pensionisüsteem – esimene, teine ja kolmas samm. II ja III pensionisamba raha kogutakse fondidesse, kust see lähtuvalt seadistustest edasi investeeritakse. (Zirnask 2008, 64-80)

Investeerimine on tihedalt seotud säästmisega, sest ilma vabade rahaliste vahenditeta investeerida ei saa. Sisuliselt võib säästmist defineerida kui raha kulutamata jätmist täna, et seda saaks kasutada homme. Investeerimine on aga raha kogumine selleks, et olla homme jõukam kui täna. Pangaliidu finantshariduse toimkonna juht Liis Lepik (2020) on öelnud: „On inimesi, kes säästavad ega investeerid, kuid ka neid, kes investeerivad, aga ei säästa. Tegelikult töötavad säästmine ja investeerimine käsikäes kõige paremini.“ (LHV blogi 2020)

Ühiskonnas levib arvamus, et investeerimine ja rahaasjad on meeste pärusmaa ning naised sellest ei huvitu. Tänapäeva naised on rahaliselt sõltumatud ja valmis jõukuse maksimeerimiseks oma säästude kasvama panema. Naised osalevad aktiivselt kõrvale pandud raha investeerimisel, analüüsides erinevaid tegureid, näiteks investeerimisega seotud riske, pereliikmete ja sõprade mõju ning majanduslikku olukorda. Juba 17. sajandil paigutasid naisinvestorid raha kaubandusettevõtetesse ja mängisid Briti impeeriumi loomisel suurt rolli. Sealse *The Virginia Company* näitel pöörduti üleskutses erineva sotsiaalse taustaga investorite poole, sest nende ettevõtte aktsia hind oli suhteliselt taskukohane. Investeerimine läbi tollaegsete aktsiaseltside oli lihtne ja ei vajanud erilisi teadmisi, sest kaubandusettevõtted olid aktsiaseltside juhtide kontrolli all. Nii ostsidki naised ettevõtte aktsiad, teenides lisaks kasumile ühiskonnas sotsiaalse tunnustuse ja parema kontrolli rahaasjade üle. (Ewen 2019)

1.2. Investeerimisalane haridus ja teadmised Eestis

Enne investeerimisalaste teadmiste omandamist tuleks alustada rahatarkusest ja finantside korras hoidmisest. Finantskirjaoskust on määratletud kui inimese võimeid ja intelligentsust oma rahaasju

juhtida. See mõjutab peaaegu kõiki raha planeerimise ja kulutamise seotud aspekte, nagu sissetulek, krediitkaardi kasutamine, säästud, investeeringud, finantside juhtimine ja otsuste tegemine (Dwiastanti 2017). Isikliku rahanduse süstemaatiliseks ja edukaks käsitlemiseks on vaja teadmisi. Robb ja Woodyard (2011) uurimistulemused näitavad, et isegi subjektiivsed teadmised investeerimisest mõjutavad oluliselt eraisiku finantskäitumist. Gutter (2010) kinnitab, et teadmiseid mõõtes saab ennustada finantskäitumise kujunemist ja otsuseid tulevikus. Finantskirjaoskuse uuringu (Rahandusministeerium 2019) tulemusel hindab 60% vastanutest enda teadmisi keskmisteks ja 20% madalaks. Tulemustest saab järeldada, et rahaalaseid teadmisi võiks Eesti inimeste seas tõsta.

Investeeringute valik on keeruline protsess, mis nõuab olemasolevate alternatiivide käsitlemiseks vajalikke oskusi ja teadmisi. Teadlikkuse puudumise tõttu tundub inimestele keeruline analüüsida võimalusi sobivate investeerimisvõimaluste leidmiseks. Igasuguse hariduse aluseks võib pidada õppeasutusi. Rahandusministeeriumi algatusel 2019. aastal läbi viidud finantskirjaoskuse uuringust selgub, et põhjalikult räägiti koolis erinevatel säästmise, investeerimise ja rahaasjade planeerimise teemadel vaid kaheksale protsendile vastanutest. Üle poole (56%) küsitluses osalenutest ei olnud kooliharidust antud teemal saanud (Rahandusministeerium 2019).

Soo roll investeerimiskäitumise uurimisel on endiselt vaieldav küsimus. Varasematest uuringutest (Marinelli *et al.* 2016) selgub, et naiste portfelliges on riskantsete varade osakaal väiksem, nad suhtuvad suurema riskiga investeeringutesse vastumeelsemalt ning on vähem enesekindlad otsustes. Sellegipoolest viitavad hiljutised teadustööd, et need soolised lüngad kipuvad kaduma, kui võetakse arvesse ka finantskirjaoskust (*Ibid.*). Rahatarkuse uuringus (Rahandusministeerium 2019) esitati 1005 Eesti elanikule finantsteemalisi küsimusi investeerimisriskide ja inflatsiooni kohta. Väitele „Suurema tootlusega investeering on üldjuhul kõrgema riskiga“ vastasid õigesti 74% naissoost küsitletavatest ja meestest 82%. Erinevas vanuses inimeste puhul tulemus küll erineb, kuid sooti on teadmised üldiselt võrdse tasemega. Uurides inflatsiooni mõistet väitega „Kõrge inflatsiooni tase tähendab, et elamiskulud kasvavad kiiresti“ on tulemused sooti veelgi võrdsemad. Õigesti vastasid väitele 85% naistest ja 87% meestest. Tulemustest ilmneb, et küsitluses osalenud koolinoorte (18 kuni 19-aastaste) teadlikkus seoses investeerimisriskide ja inflatsiooniga on elanikkonna üldtulemusega võrreldes tunduvalt halvem, mis näitab, et nendele teemadele tuleks koolides enam rõhku panna. Vanuse kasvades elanike teadlikkus suureneb, mis on loogiline, sest lisandub kõrgkooliharidus. (*Ibid.*)

Investeeringimaailmas on lisaks koolitarkusele vajalik iseseisev teadmiste ja kogemuste omandamine. Lugemine on üks lihtsamaid ja odavamaid viise enda teadmiste hulga suurendamiseks. Vajalikku kirjandust, et end investeeringimaailmas harida, on väga palju nii eesti- kui ka võõrkeeltes. Lisaks raamatutele on enese harimiseks Eestis veel mitmeid erinevaid võimalusi alustades taskuringhäälingutest ja koolitustest ning lõpetades kogukondade ja nõustamisega. Erinevaid kursusi ja koolitusi peavad nii investorid kui ka finantsasutused. Üks tuntuim ja suurim investeeringuüritus on Investeeringufestival, kus osalemiseks ei pea olema investor. Üritusel on võimalik kuulata sõnavõtte erinevatel teemadel ning oluline on, et jagatakse nii edulugusid kui ebaõnnestumisi (Investeeringufestivali koduleht 2021).

Ettevõtlikud eesti naised on loonud Naisinvestorite klubi kogukonna, mille eesmärgiks on soodustada ja populariseerida investeeringut selleks, et naissoost investoreid oleks rohkem (Naisinvestorite klubi koduleht 2021). Lisaks suuremale kogukonnale, kellega investeerimisteemadel aru pidada, tuleb investor Kristi Saare sõnul kasuks ka isikliku investeerimistiimi loomine. Tänapäeva muutuv maailmas on infohulk suur ja selles orienteerumiseks on tiim väga oluline. Investeerimistiimi loomine sõltub iga investori vajadustest ja investeerimisportfellist ning üht kindlat mustrit on raske välja tuua. Tiimirollide jaotus võib aga olla järgmine: raamatupidaja, jurist, maksukonsultant, aktsiaanalüütik, maakler (kinnisvara), äripartner/kaasinvestor. (Saare 2018)

1.3. Käitumuslik rahandus

Investorkäitumise mõistmisel on oluline roll käitumuslikul rahandusel. See on valdkond, mis uurib psühholoogiliste- ja sotsiaalsete tegurite mõju investorite või finantsanalüütikute käitumisele. Erinevalt traditsioonilisest finantsteooriast keskendub käitumuslikke tegureid arvestav rahandus asjaolule, et investorid ei ole alati ratsionaalsed, neil on enesekontrolli piirid ja neid mõjutavad nende enda eelarvamused. (Das, Panja 2019)

Traditsioonilised rahandusteooriad erinevad käitumuslikust rahandusest, sest põhinevad kindlatel eeldustel. Need tingimused väidavad, et investorid on ratsionaalsed, turg on efektiivne, investorid moodustavad oma portfelli keskmise variatsiooni reegli alusel ja eeldatava tootluse saab leida riski põhjal. Käitumusliku rahanduse arendasid 1980-ndatel välja väike grupp akadeemikuid erinevatest

valdkondadest nagu majandus, sotsioloogia, psühholoogia ja inseneriteadus. (DeBondt *et al.* 2010).

Käitumuslik finantsteooria sündis tõendite puudumise tõttu, mis toetaksid olemasolevaid finantsteooriaid investorkäitumise uurimisel. Teadlaste peamine eesmärk oli teada saada, kuidas otsuseid tehakse ja kuidas inimesed tegelikult finantsotsuste tegemisel käituvad (*Ibid.*). Nad kritiseerisid traditsiooniliste majandusteooriate eeldusi. Oma uuringus väitsid Hayat ja Anwar (2016), et traditsioonilises rahanduses mainitud efektiivse turu kontseptsiooni ei ole olemas. Seda seetõttu, et kuigi investoritel on ligipääs samasugusele informatsioonile, teevad nad investeerimisotsuseid ikkagi varasemate kogemuste või ootuste põhjal. Kuigi käitumuslik rahandus on alles arenemisjärgus, on sellel oma teooriabaas, uuringud ja eksperimendid (Das, Panja 2019).

Käitumuslik rahandus annab seega kolm peamist teadmist (DeBondt *et al.* 2010):

1. Inimese intuitsioon on habras – kõik investorid ei uuri eelnevalt investeerimispõhimõtteid. Nad on kallutatud ja usuvad prognoose.
2. Selleks, et teada saada, kuidas finantsotsuseid tehakse, tuleb arvestada kogu otsustusprotsessiga, mida mõjutavad erinevad tegurid.
3. Inimeste isiklikud veendumused on rahanduses olulised. Otsustusprotsess ei saa alati olla ratsionaalne.

Käitumuslik rahandus on oluline, sest inimeste otsustuspraktikat uurides, on võimalik inimesi suunata tegema optimaalne valik. Seetõttu loob see distsipliin raamistiku, mille abil saab inimesi aidata. (*Ibid.*)

1.4. Investeerimisotsuseid mõjutavad tegurid

Investeerimisotsuste tegemine on keeruline protsess, mille käigus valitakse paljude alternatiivide seast parim võimalik variant. On oluline, et otsus tehakse alles pärast kõigi võimaluste hoolikat hindamist, sest võib endaga kaasa tuua kasumi asemel hoopis korraliku kahjumi. Seetõttu peaks investor olema teadlik oma otsuste tegemist mõjutavatest teguritest. Pakistani ülikoolis tehtud uuringust selgub, et investeerimisotsuse tegemist mõjutavad peamiselt sotsiaalsed- ja psühholoogilised mõjutegurid. Käitumuslikust finantsteooriast aga selgub, et lisaks nendele

mõjutavad inimese käitumuslikku otsustusprotsessi ka majanduslikud tegurid. (Kumar, Kumar 2019)

Õeldakse, et mida suurem risk, seda suurem on saadav kasum. Investorid ei saa riskitaset ignoreerida, kuid nad saavad seda minimeerida. Tehes eelnevalt korralik uurimistöö, on võimalik koostada hajutatud portfelli ja valida investeringute kombinatsioon, kus risk on minimaalne ja tootlus maksimaalne. Investeerimisotsuse tegemisel on oluline roll käitumisaspektidel, investorite teadlikkuse tasemel, riskihoiakul, investeerimisharjumustel ja turu mõistmisel. Enamik investoreid, eriti naissoost, on teadlikud investeerimisvõimaluste- ja protsesside mitmekesisusest ning nende reeglitest ja määrustest. (Kumar, Kumar 2019)

Käesolevas peatükis vaadeldakse naisinvestorite investeerimisotsuseid mõjutavaid tegureid, mis on jagatud kolme alapeatükki: sotsiaalsed-, psühholoogilised- ja majanduslikud mõjutegurid.

1.4.1. Sotsiaalsed mõjutegurid

Sotsiaalsed aspektid, mis investorite investeerimisotsuseid tihti mõjutavad, on lähedaste ja tuttavate arvamused ehk karjainstinkt, investeerimistoote kajastamine ning ettevõtte maine sotsiaalmeedias. Lisaks on sotsiaalsete tegurite alla liigitatud investori enesekindlus investeerimisotsuste langetamisel.

- Karjakäitumine – lähedaste, tuttavate mõjutused

Rahanduses on karjainstinkt ehk karjakäitumine nähtus, kus investorid järgivad seda, mida teised teevad, selle asemel, et tugineda omaenda analüüsile (Hayes 2021). Karjainstinkt on mentaliteet, mida eristab individuaalse otsustusprotsessi puudumine, pannes inimesi mõtlema ja käituma sarnaselt ümbritsevatega (*Ibid.*). Selle liikuma panevaks jõuks võib pidada hirmu kasumlikust investeringust ilma jääda. Indias läbi viidud uuringu tulemused näitasid, et 47,8% investoritest on teinud otsuseid teiste inimeste ettepanekute põhjal või lihtsalt jälginud teiste tegevust (Moueed, *et al.* 2015).

Lähedased ja tuttavad võivad investori käitumist ja otsuseid mõjutada erinevatel põhjustel. Üheks levinud põhjuseks on see, et teised teavad investeringu tasuvuse kohta midagi, mida investor ise ei tea. Lähedaste tegevus, näiteks investeringust loobumine, näitab seda teavet ning kasumit maksimeerida üritav investor, võib loobuda varasemalt planeeritud otsuse tegemisest. Samuti

selgub, et investorid rakendavad karjainstinkti, sest nad on mures, mida teised nende investeerimisotsustest arvavad. Uurides sotsiaalse suhtluse olulisust ja mõju investeerimisotsustele selgub, et inimesed kes sõltuvad teiste inimeste arvamusest, valivad vähem riskantseid investeeringuid. (Moueed, *et al.* 2015)

- **Meediakajastus**

Tänapäeval mängivad erinevad meediakanalid, eriti internet ja sotsiaalmeedia, olulist rolli mistahes toote turule toomisel. Veebipõhise meedia funktsioone kasutades on võimalik saada täpset, mahukat ja reaalajas informatsiooni, mis hõlbustab investeerimisteabe levikut. Meediakanaleid kasutatakse investorite teadlikkuse suurendamiseks, kuid kõik mida kajastatakse, ei pruugi olla tõsi. Seega peab investor olema ettevaatlik, millist informatsiooni kasutab ja usub. (Ramanujam, Viswanathan 2016)

Investorid kasutavad interneti, et saada kiirelt ja mugavalt informatsiooni erinevate ettevõtete kohta. Malaisias tehtud uuringust (Ismail *et al.* 2018) selgub, et ettevõtte kuvand sotsiaalmeedias mõjutab oluliselt investeerimisotsuseid. Veebipostituste kaudu saavad ettevõtted suurendada investorite usaldust ja anda julgustust otsuste tegemisel (*Ibid.*). Brammer ja teised (2006) on väitnud, et ettevõtte maine on seotud tootluse ja tuluga. Nende uurimusest selgub, et investorid teenivad suuremat tulu kui nad ostavad nende ettevõtete aktsiaid, kelle maine on sotsiaalmeedias aja jooksul märkimisväärselt tõusnud (Brammer *et al.* 2006).

Erinevate allikate hulgast, kust informatsiooni ja teadmisi saada, on kahtlemata internet ja sotsiaalmeedia need, millel on suurim mõju naiste investeerimisvalikutele. Naised kes kasutavad neid allikaid, kipuvad investeerima ebakindlamatesse investeerimisvalikutesse nagu aktsiaturg, investeerimisfondid, riskifondid. (Gajenderan, Silvester 2020)

- **Liigne enesekindlus**

Enesekindlus on inimese sisemine tunne enda suhtes, mis tuleneb oskustest ja võimetest. Liigne enesekindlus on viis lahendada olukorda eelarvamustega. Kui inimene on liialt enesekindel, hindab ta oma oskusi, teadmisi ja veendumusi väga heaks ka olukorras, kus pole vaja. Selline enesekindlus paneb investoreid arvama, et teised teevad investeerimisotsused on emotsioonide ja meeleolu põhjal, kuid nende otsused on alati sihipärased ja mõistlikud. Liigne enesekindlus paneb investoreid rohkem kauplema ning võtma suuremat riskipositsiooni. (Gill *et al.* 2018)

Pulford ja Colman (1996) kirjeldasid meeste ja naiste erinevat enesekindlustaset. Nad ütlesid, et mehed on enesekindlamad, kuna naised peavad töötama paljude sotsiaalsete pingete all ja võivad üle mõelda. Hiljutisest konsultatsioonifirma uuringust selgub, et veidi üle poole naistest (52%) ütlesid, et tunnevad end investeerimisotsustes enesekindlalt (Knutson 2018). Ühe kahe kolmandiku (68%) meestest hindas oma investeerimisvõimet keskmiselt tugevamaks (*Ibid.*). Mishra ja Metilda (2015) poolt Indias läbi viidud uurimus tõestab, et investorid, kellel on rohkem kui kaks aastat investeerimiskogemust, on enesekindlamad, kui nendest vähem kogunud investorid.

1.4.2. Psühholoogilised mõjutegurid

Psühholoogilised tegurid tähendavad mõtteid, tundeid ja muid kognitiivseid omadusi, mis mõjutavad inimese meeleseisundit. Need aspektid mõjutavad inimese mõtlemist ja hiljem mängivad rolli otsuste langetamisel.

- Isiklikud omadused

Investori isiklikud omadused ja emotsioonid kui psühholoogilised tegurid, võivad kaasa tuua irratsionaalsed ja ebakindlad investeerimisotsused. On erinevaid omadusi, millel on positiivne- ja negatiivne mõju investori käitumisele. (Sarwar, Afaf 2016)

Optimism on kalduvus eeldada positiivset tulemust. See pärineb liigsest enesekindlusest. Investorid arvavad, et tulevikus turg tõuseb, kuid see ei saa kogu aeg juhtuda. Asjatu optimism ja ebareaalsed eesmärgid võivad viia suurde kahjumisse. Kui investorid oletavad, et tehing on edukas, kuid see pole, võib see viia pettumuseni. Pettumus käib optimismiga kaasas, sest investeerimismaailmas ei saa olla ainult võidud, on ka kaotused. (Sarwar, Afaf 2016)

Hirm tunda kaotusvalu paneb investoreid irratsionaalselt käituma ning mängib rolli otsuste tegemisel. Investorite puhul on tegemist hirmuga rahast ilma jääda. (*Ibid.*). Kabra, Prashant ja Dash (2010) järeldasid, et isegi kui turul on kasvuvõimalusi pakkuvaid tehinguid, investeerivad mõned investorid ka siis vastavalt riskile, mida nad saavad endale lubada.

- **Motivatsioon**

Motivatsiooni mõiste viitab sellele, mis ajendab või liigutab indiviidi teatud toimingut tegema (Psychology Today s.a.). Teisisõnu kirjeldab see milliste eesmärkideni üksikisik tegevuse kaudu püüab jõuda. Investori põhilisteks motivaatoriteks võib pidada eeldatavat finantstootlust ja investeeringu atraktiivsust. (Aspara, Tikkanen 2009)

Üks motivatsiooniallikas investeeringute tegemisel on kasumi potentsiaal. Näiteks on dividendid ja kapitali väärtuse suurenemine erainvestori jaoks üks ahvatlevamaid tegureid otsuste tegemisel. Investor hindab investeeringu kasumlikkust vastavalt jätkusuutlikkusele ajas ning selle põhjal, milline on eksponentsiaalse kasvu tõenäosus sihtturul. Investoreid motiveerib potentsiaalne kiire kasum, kuid nad tahavad ka tulevikuplaanis näha, et ettevõtte laiendaks oma tootesarja ja tuluvoogu. (Assalahi 2019)

Jättes raha kõrvale, selgub täiendavatest investeerimismotivatsiooni uuringutest, et mida positiivsem on üksikisiku suhtumine ettevõttesse, seda tugevam on tema tahtejõud. Selgub, et kui on valida kahe või enama, umbes sarnase riski-tasuvuse profiiliga ettevõtte aktsia vahel, valitakse see aktsia, millesse suhtutakse positiivsemalt. Nimelt mõjutavad positiivsed ja negatiivsed emotsioonid otsuste langetamist, eriti kui erinevate alternatiivide „plussed” ja „miinused” täpselt hinnata on keeruline. (Aspara, Tikkanen 2009)

- **Riskitase**

Investeerimisriski saab defineerida kui tõenäosust osaliselt või täielikult oma investeeritud raha kaotada. Iga investeeringuga kaasneb risk, et erinevate asjaolude kokkulangemisel võib realiseeruda kõige negatiivsem stsenaarium ehk raha kaotus. (Saare 2016)

Suurbritannias tehtud uuring näitab, et suhtumine investeerimisriski sõltub teguritest nagu isiksus, sissetulek, sugu, haridustase, finantstadmiste ja -kogemuse tase ning investeerimisportfelli koostis (Collard 2009). Tõendid viitavad üsna selgelt sellele, et riskitase sõltub ka vanusest ja valmisolek võtta rahalist riski väheneb oluliselt pensionieas või pensionile jõudvate inimeste seas (Sellappan *et al.* 2013).

Naissoost investorid kalduvad võtma vähem riske ja juhinduma kindla tootlusega turvalisematest investeeringutest. Selgub, et põhjus, miks naised investeerivad meestest vähem riskantsetesse varaklassidesse, tuleneb sissetuleku erinevustest (Collard 2009). Samas on teadlikkuse tõustes

hakanud naised lisama portfelli riskantsemaid varasid ning muutunud oma investeerimiskäitumises analüütilisemaks (Sellappan *et al.* 2013).

1.4.3. Majanduslikud mõjutegurid

Investeerimisotsuseid mõjutavateks majanduslikeks teguriteks võib pidada investori sissetuleku suurust ning sõltumist ettevõtte majandustulemustest ja dividendipoliitikast. Lisaks lähtutakse otsuse tegemisel hetkelisest majandusseisust ning olukorrast börsil.

- Investori rahalised võimalused

Sissetuleku tase ja säästud mõjutavad rohkemal või vähemal määral investori otsuste langetamist. Indias läbi viidud uuringust selgub, et suurema sissetulekuga investoritel, kellel on madal turustusmõju, on suurem kalduvus müüa langevaid aktsiaid ja väiksem kalduvus müüa võiduaktsiaid. Samuti tuleb välja, et rikkamad investorid hangivad finantseksperditelt sagedamini nõu, et investeerida riskantsetesse varadesse nagu aktsiad ja võlakirjad, sest nad saavad seda endale lubada. Väiksema sissetulekuga investorid aga toetuvad lähedaste arvamustele või isiklikele kogemustele. (Renu Isidore, Christie 2019)

Banaras Hindu ülikoolis läbiviidud uuringust selgub, et investor, kelle sissetulek on keskmisest suurem, investeerib oma rahast suurema osa kapitaliturgude instrumentidesse. Madalama sissetulekuga investorid hoiavad osa vabast rahast pangakontol. Sellest saab järeldada, et sissetuleku suurus mõjutab investori riskikäitumist. (Bairagi, Chakraborty 2018)

- Ettevõtte majandustulemused

Enne iga investeerimisotsuse vastu võtmist tuleb teha põhjalik eeltöö. Investori majanduslikud ootused mängivad investeerimisotsuste tegemisel olulist rolli. Need ootused puudutavad nii ettevõtte tulevast kasumit kui ka riigi üldiseid majandustingimusi. Mõned tuntud tegurid, mis mõjutavad investeerimisotsuseid, on ettevõtte tegevus eelmistel aastatel, eeldatav kapitali juurdekasv ning dividendide jaotusplaanid ja kasum. Nendest mõjuritest sõltub investori eeldatav tulu. (Gill *et al.* 2018)

Professoritest vendade uurimusest selgub, et 11% naisinvestoritest tunnevad, et on mõjutatud majanduslikest teguritest nagu dividendipoliitika ja ettevõtte teenitav kasum (Kumar, Kumar 2019). Isegi kõige paremini juhitud ettevõtete kapis on võivad olla luukered, mida soovitakse

aktsionäride eest varjata. Seetõttu peavad investorid olema valvsad. Ettevõtte koosolekutel ja aruteludes aktiivselt osaledes on investorid võimelised oma teadlikkust suurendama. Börsiettevõtete tulemused on avalikult kättesaadavad ja neid kajastatakse meedias. Indias läbiviidud uuringust selgus, et umbes 80% investoreid ei osale börsiettevõtete koosolekutel üldse, 20% investoritest osaleb aastakoosolekul aeg-ajalt. Investeerimine aktsiatesse hõlmab mitme muutuja arvestamist ja hindamist. Enamik investoreid on arvamusel, et nad uurivad enne selle ettevõtte aktsiatesse investeerimist ettevõtte tööstusharu olemust. (Joseph, Roy 2018)

- **Olukord majanduses ja börsil**

Investori majanduslikud ootused sõltuvad suuresti majanduseprognoosidest. Olukord majanduses mõjutab, millist tüüpi tulemusi ettevõtte järgmisel perioodil näitab. Muutused majanduses mõjutavad näiteks tööhõive taset, organisatsiooni toodangut ja laienemist, kaubanduse tasakaalu ja inflatsiooni määra. Majanduslikud ootused mängivad investeerimisotsuste tegemisel olulist rolli. Informeeritud investorid suudavad riskidega tõhusamalt toime tulla, sest see võimaldab neil vähendada ebakindlust investeerimisvalikutes. Finantsturud ja -tooted muutuvad tänapäeval kiiresti ehk otsuste langetamiseks on vaja saadud teabe täpsuse tagamiseks professionaalset nõu. Ratsionaalsed investorid arvestavad investeerimisotsuste tegemisel aktsiate kõiki tegevus- ja finantsaspekte ning kasvuväljavaateid. (Gill *et al.* 2018)

Bairagi ja Chakraborty (2018) on oma uurimuses tõestanud, et osa investoreid suhtuvad tulevaste turuolukorda täie tõsidusega ja on mõjutatud majandusteadlaste prognoosidest. Selle tõttu otsustavad nad investeerida raha ennetavalt väiksema riskiga varaklassidesse, et eeldatavaid rahalisi kaotusi vältida. (Bairagi, Chakraborty 2018)

2. UURINGU LÄBIVIIMINE

Töö teises peatükis kirjeldatakse uuringu läbiviimise protsessi. Peatükk on jagatud kaheks alapeatükiks. Esimene alapeatükk keskendub töö valimi kirjeldamisele. Teises peatükis seletatakse lahti hüpoteeside püstitamise ning testimise meetodika.

2.1.Valim

Bakalaureusetöö eesmärgiks on välja selgitada, millised tegurid mõjutavad Eesti naisinvestorite investeerimisotsuseid. Erinevad teadusartiklid tõestavad, et naissoost investorid on investeerimisotsuse tegemisel mõjutatud erinevatest teguritest, mis võivad olla psühholoogilised, sotsiaalsed ja majanduslikud või sõltub investeerimisotsus hoopis investori teadlikkusest. Töö esimeses peatükis on teostatud kvalitatiivne analüüs, kus on välja toodud erinevad väited uurimustest ja artiklitest, mis kirjeldavad mõjutegureid ja käitumuslikku rahandust. Selle käigus uuriti nii inglise- kui ka eestikeelset erialast kirjandust ning nende alusel püstitati hüpoteesid kvantitatiivseks analüüsiks. Kvantitatiivse analüüsi käigus viidi läbi Eesti naisinvestorite seas küsitlus, kus esitatud küsimused toetavad püstitatud hüpoteesidele vastuste leidmist.

Üldiselt uuritakse investorkäitumist nii meeste kui naiste seas, aga kuna ühiskonnas on naissoost investorid võtnud aina tugevamat positsiooni, on uuringu objektiks valitud just Eesti naisinvestorid. Ainult naissoost investorite investeerimisotsuseid mõjutavaid tegureid ei ole Eesti kontekstis uuritud ning see on oluline, et teadlikkust ja huvi investeerimise vastu naiste seas tõsta. Kvantitatiivsel analüüsil kogutud andmeid töödeldakse statistilisel eesmärgil, et kaardistada Eesti naisinvestorite investeerimisotsuseid mõjutavad tegurid.

Küsitluse koostamisel kasutati erialasest kirjandusest pärit andmeid ning see on välja toodud bakalaureusetöö lisades (vt Lisa 1). Küsitlus teostati veebikeskkonnas Google Forms ajavahemikus 3.aprill kuni 15.aprill 2021 ning vastanuid oli kokku 184. (vt Tabel 2). Küsitluse sisuline osa oli jagatud viieks osaks. Esimene osa koosnes kahest üldisest investori kohta käivast

küsimusest. Teine osa koosnes väidetest sotsiaalsete mõjutajate kohta, kolmas psühholoogilisi ning neljas majanduslikke mõjutegureid. Iga osa koosnes kuuest või seitsmest väitest, milles vastaja pidi valima kuivõrd isiklikult nende väidetega nõustub. Viimane osa küsimustikust kontrollis vastaja üldiseid teadmisi investeerimismaailmast. Lisaks sisulisele osale oli küsimustikul vastaja isikliku informatsiooni osa, milles küsiti investori vanust, sissetulekut, haridustaset ja investeerimiskogemust.

Tabel 2. Sotsiaal-demograafilised näitajad

Sotsiaal-demograafilised näitajad		Sagedus	Osakaal
Sugu			
	Naine	184	100%
Vanus			
	kuni 20	3	1,6%
	21-30	59	32,1%
	31-40	81	44%
	41-50	32	17,4%
	51+	9	4,9%
Haridustase			
	Põhiharidus	1	0,5%
	Kesk(eri)haridus	25	13,6%
	Rakenduskõrgharidus	26	14,1%
	Lõpetamata bakalaureusekraad	0	0%
	Bakalaureusekraad	39	21,2%
	Magistrikraad	85	46,2%
	Doktorikraad	5	2,7%
	Muu	3	2%
Sissetulek			
	kuni 500 eurot	12	6,5%
	501-1000 eurot	25	13,6%
	1001-1500 eurot	52	28,3%
	1501-2000 eurot	48	26,1%
	2001-2500 eurot	14	7,6%
	rohkem kui 2500 eurot	33	17,9%

Allikas: autori koostatud küsitlusest saadud andmed

Sotsiaal-demograafilised näitajatest selgub, et vastanutest 44% kuulusid vanusegruppi 31-40 eluaastat. Kõige vähem vastanuid kuulus kuni 20-aastaste vanusegruppi, nemad moodustasid kogumist vaid 1,6% (vt Tabel 2).

Haridusastme poolest oli vastanute seas erinevate tasemega indiviide (vt Tabel 2). Valdav enamus vastanutest olid kõrgharitud ja magistrikraadiga (46,2%). Lõpetamata bakalaureusekraadi vastusevarianti ei valitud ühelgi korral. Põhiharidusega oli vaid üks vastanu.

Personaalsetes andmetes esitatud teise küsimusena saadi teada, et sissetulekute osas teenib valdav enamus ehk 79,9% üle tuhande euro kuus (vt Tabel 2). See näitab, et investeerimisega tegelevad naised teenivad, kas Eesti keskmist palka, milleks oli 2020.aastal 1448 eurot brutos (1189 eurot netos) või sellest rohkem (Eesti Statistikaamet 2020).

Isikliku informatsiooni osas uuriti vastanutelt kui pikalt on nad investeerimisega tegelema ehk milline on nende investeerimiskogemus aastates. Vastustest selgus, et valdav enamus naisinvestoreid ehk 51,6% on investeerimisega alustanud hiljuti ehk neil on kogemust kuni 2-aastat (vt Tabel 3). Rohkem kui 12-aastat on investeerimisega tegelema vaid 10 vastanut ehk 5,4% kogumist.

Tabel 3. Investeerimiskogemus aastates

Vastusevariandid	Sagedus	Osakaal
Kuni 2 aastat	95	51,6%
3-5 aastat	66	35,9%
6-8 aastat	8	4,3%
9-11 aastat	5	2,7%
Rohkem kui 12 aastat	10	5,4%

Allikas: autori koostatud küsitlusest saadud andmed

2.2. Metoodika ja hüpoteesid

Uurimustöö eesmärgi saavutamiseks püstitati kolm hüpoteesi, mille koostamisel lähtuti teoreetilistest andmetest ja uurimustest. Iga hüpotees sisaldas ühte mõjutegurit ja investori kohta käivat isiklikku informatsiooni. Mõjutegurid on jagatud kolme rühma – sotsiaalsed, psühholoogilised ja majanduslikud. Iga tegur jaguneb omakorda osadeks, mida tutvustati spetsiifilisemalt töö teoreetilise osa alapeatükis 1.4. (vt Tabel 4). Investeerimisotsuseid mõjutavad tegurid on välja toodud autori koostatud alljärgnevas tabelis.

Tabel 4. Naisinvestorite investeerimisotsuseid mõjutavad tegurid

Mõjutegurid	Näitajad/võtmetegurid
Sotsiaalsed	- Karjakäitumine - Meedikajastus - Liigne enesekindlus
Psühholoogilised	- Isiklikud omadused - Motivatsioon - Riskitase
Majanduslikud	- Investori rahalised võimalused - Ettevõtte majandustulemused - Olukord majanduses ja börsil

Allikas: autori koostatud

I hüpotees

H0: Vanemad naisinvestorid ei võta investeerimisel vähem riske kui nooremaealised.

H1: Vanemad naisinvestorid võtavad investeerimisel vähem riske kui nooremaealised.

Esimene hüpotees tugineb 2013.aastal tehtud uurimusele *Investment Attitude of Women towards Different Sources of Securities* (Sellappan *et al.* 2013), milles tõdeti, et riskitase sõltub vanusest ja valmisolek võtta rahalist riski väheneb oluliselt vanuse kasvades. Püstitatud hüpoteesiks on, et vanemad naisinvestorid võtavad investeerimisel rohkem riske kui nooremaealised. Hüpoteesi testimiseks kasutati autori koostatud küsitlusest pärit osa „Riskitase ja psühholoogilised mõjutused“ (vt Lisa 1) teise väite vastuseid, kus vastajad pidid valima, millise riskitasemega paigutaksid nad 30 000 eurot vaba raha investeringutesse. Küsitluses olid vastusevariandid riskivõime hindamiseks jaotatud kolmeks ja need jagati andmete töötlemise lihtsustamiseks investeringute jagamise järgi rühmadeks:

- Madal riskivõime: 60% madala riskiga, 30% keskmise riskiga, 10% suure riskiga investeerimistootesse.
- Keskmise riskivõime: 30% madala riskiga, 40% keskmise riskiga, 30% suure riskiga investeerimistootesse.
- Kõrge riskivõime: 10% madala riskiga, 30% keskmise riskiga, 60% suure riskiga investeerimistootesse.

Samuti kasutati hüpoteesis investorite vanuseid, mis pärinevad küsimustiku personaalsete andmete osast. Kuigi vastusevariante vanuse valimiseks oli rohkem, jagati andmete töötlemiseks investorid

vanuse järgi kahte gruppi – kuni 40-aastased ja 40+ vanused. Eeldatavalt peaks vanuse kasvades investori riskivõime oluliselt vähenema.

II hüpotees

H0: Väiksema investeerimiskogemusega naisinvestorid ei reageeri sotsiaalsetele mõjuteguritele rohkem kui pikemaajalise kogemusega naisinvestorid.

H1: Väiksema investeerimiskogemusega naisinvestorid reageerivad sotsiaalsetele mõjuteguritele rohkem kui pikemaajalise kogemusega naisinvestorid.

Teine püstitatud hüpotees põhineb Mishra ja Metilda (2015) uurimusel, et investorid, kellel on üle kahe aasta investeerimiskogemust, on enesekindlamad kui nendest vähemkogenud. Kuna enesekindlus on antud töös sotsiaalsete mõjutegurite üks osa, otsustas autor sellele tugineda. Hüpoteesi testimiseks kasutati küsimustiku osa „Sotsiaalsed mõjutegurid“ kuue väite vastuseid. Lisaks kasutati isikliku informatsiooni osast kolmandat küsimust, millele vastates pidi investor valima, kui mitu aastat on ta investeerimisega tegelenud (vt Lisa 1). Kõige lühem periood oli kuni 2 aastat ning pikim kogemus oli rohkem kui 12 aastat.

III hüpotees

H0: 1500 eurost suurema netopalgaga naisinvestorid ei investeeeri aktsiatesse ja võlakirjadesse rohkem kui need, kelle palk on sellest madalam.

H1: 1500 eurost suurema netopalgaga naisinvestorid investeerivad aktsiatesse ja võlakirjadesse rohkem kui need, kelle palk on sellest madalam.

Viimasena püstitatud hüpotees tugines Renu Isidore ja Christie 2019. aastal läbiviidud uuringule, milles seisneb, et suurema sissetulekuga investorid on rohkem valmis raha paigutama riskantsematesse varadesse nagu aktsiad ja võlakirjad. Läbiviidud küsitlusest kasutati hüpoteesi kontrollimiseks isikliku informatsiooni jaotuse teist küsimust, milles sooviti teada inimese igakuist netosissetulekut. Netosissetulek oli jagatud kuute rühma, millest madalaim sissetulek oli kuni 500 eurot ja kõrgeim üle 2500 euro kuus (vt Lisa 1). Hüpoteesi kontrollimisel jagati vastanud sissetuleku järgi kahte rühma – kuni 1500 eurot teenivad ja üle 1500 euro teenivad inimesed. Samuti võeti arvesse küsitluse esimese osa esimest investori kohta käivat küsimust, milles sooviti teada, milliseid investeeringud omatakse (vt Lisa 1). Kuigi investeerimisinstrumentide

valikuvariante oli palju, otsustas autor kasutada vaid aktsiaid ja võlakirjasid, kuna need on naisinvestorite seas väga populaarsed varaklassid.

Hüpoteeside testimiseks kasutati hii-ruut testi (χ^2), millega saab leida kas tunnuste vahel esineb seos või mitte. Hüpoteeside kontrolliks kasutati andmeanalüüsiprogrammi Excel. Hüpoteeside testimisel moodustati kõigepealt valimi põhjal empiiriliste sageduste risttabel, kus read vastavad ühe tunnuse väärtustele ja veerud teistele. Seejärel arvutati hüpoteesides kirjeldatud eripärade osakaalud. Empiirilise sagedustabeli alusel leiti nullhüpoteesile vastavate tunnuste oodatavate sageduste risttabel.

Seejärel kasutati järgmist valemit, et leida parameetrite empiirilised väärtused (χ^2).

$$\chi^2 = \sum \frac{(n_{\text{empiir}} - n_{\text{teor}})^2}{n_{\text{teor}}} \quad (1)$$

kus

χ^2 – parameetri empiiriline väärtus

n_{empiir} – empiiriline sagedus

n_{teor} – oodatav sagedus

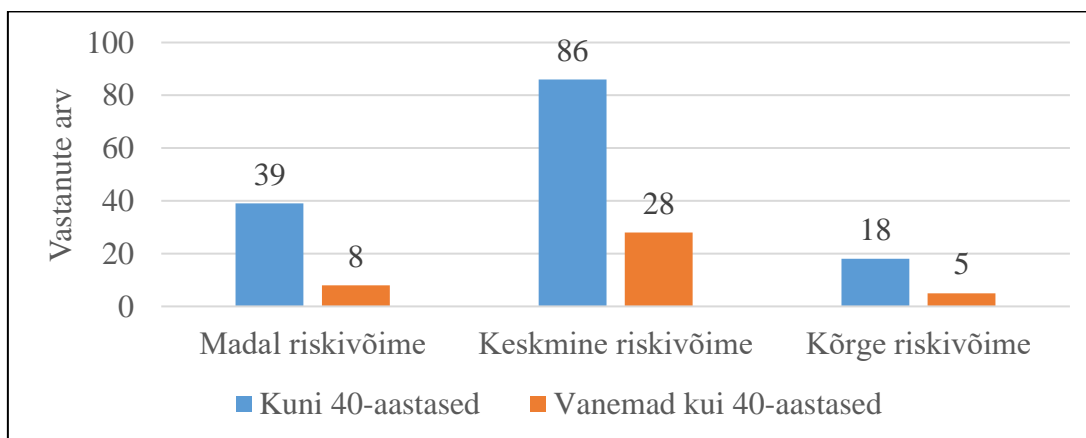
Esimese hüpoteesi kontrollimiseks leiti seejärel kriitiline väärtus olulisuse nivool 0,1 ehk 10%, sest suhteliselt vigade rohketes valdkondades nagu sotsioloogilised uuringud, kasutatakse just seda nivood. Kriitilise väärtuse saamiseks jooksutati Excelis funktsiooni CHISQ.INV.RT. Kui empiiriline parameeter ei lange kriitilisse piirkonda ehk empiiriline väärtus on väiksem kui kriitiline, pole alust nullhüpoteesi tagasi lükata ja võetakse vastu sisukas hüpotees H1. Teise ja kolmanda hüpoteesi testimiseks kasutati alternatiivset võimalust ehk leiti funktsiooni CHISQ.TEST abil olulisuse tõenäosus ja võrreldi seda olulisuse nivoo 0,1. Kui olulisuse tõenäosus p on suurem kui olulisuse nivoo α , siis pole erinevused piisavad ja võetakse vastu nullhüpotees.

3. LÄBIVIIDUD UURINGU TULEMUSED

Bakalaureusetöö kolmas peatükk keskendub läbiviidud uuringu tulemuste kirjeldamisele. Esimeses alapeatükis kirjutatakse pikemalt kolme hüpoteesi testimisest ning kontrollimise tulemustest. Järgmisest alapeatükist selgub, millised on naisinvestorite üldised teadmised investeerimismaailmast. Peatüki kolmas osa on seletav statistika ehk kirjeldatakse naisinvestorite investeerimisotsuseid mõjutavaid tegureid ning tehakse järeldused.

3.1. Hüpoteeside testimise tulemused

Esimese hüpoteesi testimise tingimused on lahti seletatud töö eelmise osas alapeatükis 2.2. Vastanutest 143 olid vanuse poolest nooremad ehk kuni 40-aastased ning ülejäänud ehk 41 vastanut olid vanemad kui 40-aastased. Riskivõime järgi jaotati investorite vastused kolmeks: madal, keskmine ja kõrge. Tulemusi kirjeldab töö autori poolt koostatud joonis (vt Joonis 1), millest võib näha, et kõige rohkem vastanuid mõlemas vanusegrupis otsustasid suurema osa rahast paigutada keskmise riskiga investeringutesse. Kõige vähem valiti vastusevarianti, milles sai vastaja 30 000 eurost 60% paigutada kõrge riskiga investeerimisinstrumentidesse. Vastustest tuleneb, et olenemata vanusest on Eesti naisinvestorid keskmiselt riskialtid ja üleliia riskida ei soovi.

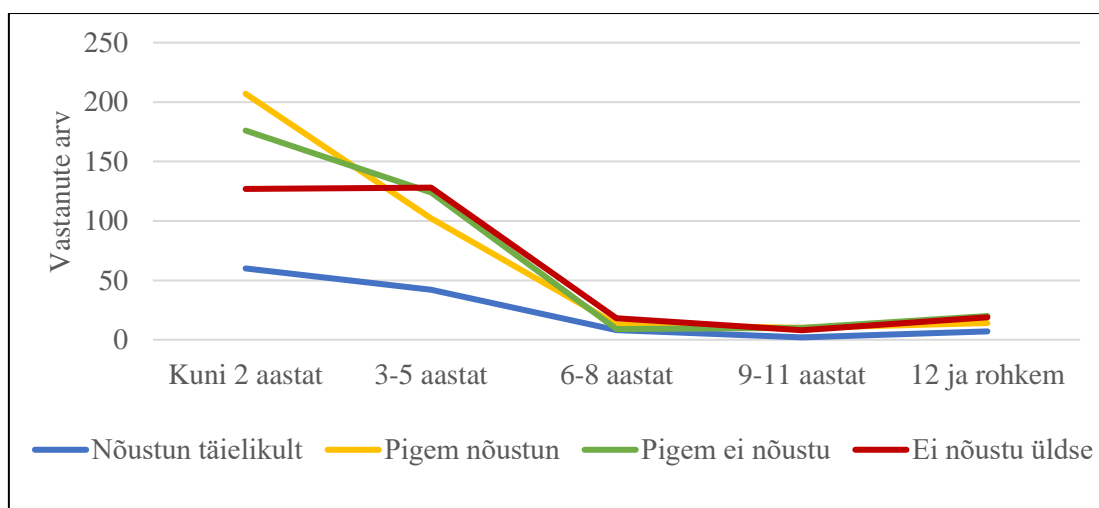

Joonis 1. Vastanute vanuseline jaotus riskivõime lõikes

Allikas: autori koostatud

Antud hüpoteesi testimise käigus ei langenud empiiriline parameeter (1,097) kriitilisse piirkonda (4,605), mis tähendab, et ei ole põhjust nullhüpoteesi ümber lükata. Vastu võetakse nullhüpotees ehk riskivõime ei sõltu investori vanusest. Esialgsest püstitatud hüpotees H1 tuleb ümber lükata, sest testimine näitas, et vanusegrupiti ei eksisteeri investorite riskivõime vahel niivõrd suurt erinevust, et saaks vastu võtta alternatiivse hüpoteesi (H1). Seda tõestab ka teooriaosas esitatud väide, et riskitase sõltub vanusest ja valmisolek riske võtta väheneb vanuse kasvades.

Sarnaselt eelmisele, on ka teise hüpoteesi püstitamise tingimused lahti seletatud töö eelmise osa alapeatükis 2.2. Hüpoteesi puhul kasutati andmeid küsitluse personaalse informatsiooni osa kolmandast küsimusest, kus sooviti teada vastaja investeerimiskogemust aastates (vt Lisa 1). Vanusegruppe oli kokku viis, kõige rohkem vastanuid olid 31-40 aastased ja vähim vastanute arv oli kuni 20-aastaste vanusegrupis. Hüpoteesi testimisel kasutati vastuseid küsimustiku „Sotsiaalsed mõjutegurid“ osa kuue väite vastuseid, mis on kokku koondatud joonisele (vt Joonis 2). Autori koostatud graafikult selgub, et mida lühem on naisinvestori investeerimiskogemus, seda rohkem on ta mõjutatud sotsiaalsetest teguritest ehk seda tihedamini on valitud vastusevariante „nõustun täielikult“ või „pigem nõustun“. Kogemuse kasvades valitakse rohkem vastusevariante „pigem ei nõustu“ või „ei nõustu üldse“.

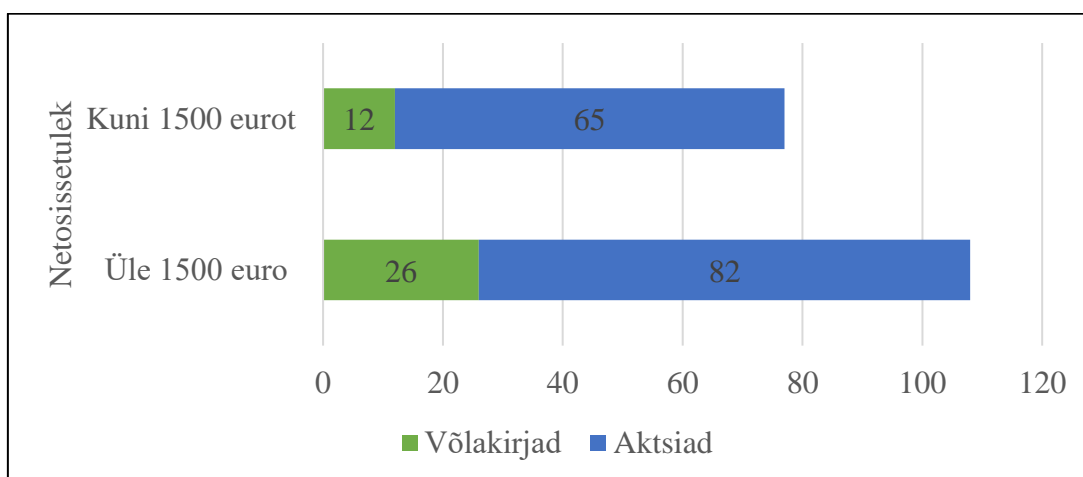
Joonis 2. Investeerimiskogemuse võrdlus investori hinnangule sotsiaalsetele mõjuteguritele reageerimisel

Allikas: autori koostatud

Hüpoteesi testimisel lähtuti olulisuse tõenäosusest p võrdlusest olulisuse nivoo $0,1$. Olulisuse tõenäosuse tuli andmete põhjal $0,011$, mis on väiksem kui olulisuse nivoo $0,1$. Seega on erinevused empiiriliste ja oodatavate sageduste vahel suured ja vastu tuli võtta sisukas hüpotees. Nullhüpotees

(H0) tuleb ümber lükata, sest testimine näitas, et väiksema investeerimiskogemusega naisinvestorid tõepoolest reageerivad sotsiaalsetele mõjuteguritele rohkem kui nendest kogenenumad investorid. Test kinnitab eelnevalt joonisel (vt Joonis 2) kirjeldatud olukorda, et vanuse kasvades lasevad investorid sotsiaalsetel teguritel enda otsuseid vähem mõjutada.

Viimase hüpoteesi tingimusi kirjeldab samuti töö eelmise osa alapeatükk 2.2. Selle hüpoteesi näol kontrolliti kuivõrd mõjutab palga suurus investori investeerimistoote valikut. Läbiviidud küsitlusest kasutati esimest investori kohta käivat küsimust, milles oli vastajal võimalik valida, milliseid investeeringuid ta oma portfellis hoiab. Hüpoteesi kontrollimiseks valiti kaks varaklassi: aktsiad ja võlakirjad ning kasutati vaid selle valikuvariandi vastuseid. Võlakirjadesse investeerimist on eelistatud 38 korda ja aktsiatesse 147 korda. Siinkohal tuleb täpsustada, et küsimustikus sai valida varaklasse mitu korda, seega osa naisinvestorid on investeerinud nii aktsiatesse kui ka võlakirjadesse. Lisaks kasutati hüpoteesi testimisel personaalsete andmete osa teist küsimust, kus investor pidi valima, millisesse suurusjärku jääb tema igakuine netosissetulek. Nagu eelnevalt täpsustatud, jagati vastanud sissetuleku järgi kahte rühma - kuni 1500 eurot teenivad ja üle 1500 euro teenivad. Autori koostatud joonisel (vt Joonis 3) selgub, et üle 1500-eurost netosissetulekut teenivad naisinvestorid on aktsiatesse ja võlakirjadesse investeerinud 108 korral ja kuni 1500-eurose sissetulekuga investorid on aktsiatesse ja võlakirjadesse investeerimist valinud 77 korda. Seega ilmneb erinevus palga ja riskantsemate investeeringute valiku vahel aga see ei ole märkimisväärne.

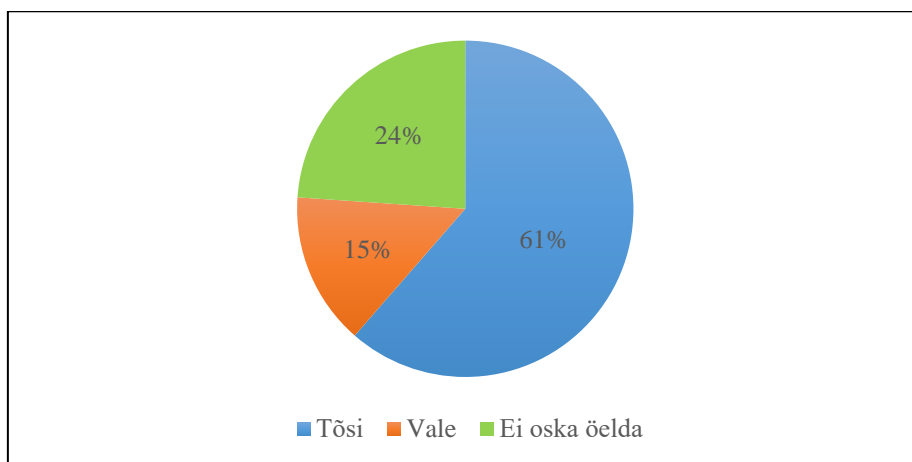

Joonis 3. Netosissetuleku võrdlus aktsiatesse ja võlakirjadesse investeerimisega
Allikas: autori koostatud

Hüpoteesi testimisel lähtuti olulisuse tõenäosusest p võrdlusest olulisuse nivoo $0,1$. Olulisuse tõenäosus tuli andmete põhjal $0,158$, mis on veidi suurem kui olulisuse nivoo $0,1$. Seega kuigi erinevused empiiriliste ja oodatavate sageduste vahel on olemas, ei ole need piisavalt suured ja vastu tuli võtta nullhüpotees. Alternatiivne hüpotees (H_1) tuleb ümber lükata, sest testimine ei tõestanud märkimisväärset erinevust palga suuruse ja investeerimistoote valiku vahel. Autori koostatud jooniselt (vt Joonis 3) on erinevus märgatav. Võib arvata, et kui vastanute arv oleks suurem, näitaks ka hüpoteesi testimine, et aktsiatesse ja võlakirjadesse investeerimine sõltub sissetuleku suurusest.

3.2. Tulemused naisinvestorite üldiste investeerimisteadmiste kohta

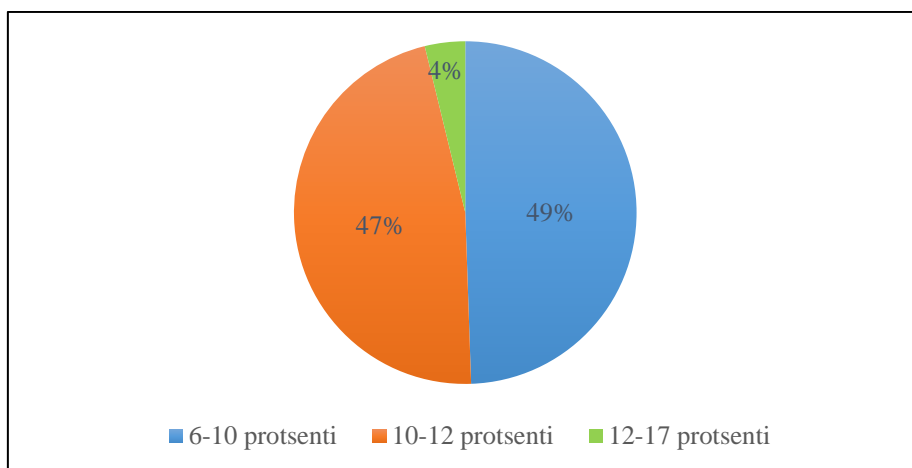
Lisaks eelnevalt läbiviidud hüpoteeside testimisele, sooviti uurimuse läbiviimisel teada saada, millised on naisinvestorite üldised teadmised investeerimismaailmast. Selle jaoks koostati küsimustikku osa nimega „Üldised teadmised investeerimisest“, kus investor pidi vastama viiele küsimusele/väitele (vt Lisa 1). Esimeses väites uuriti, kas riskantsemad investeeringud pakuvad aja jooksul suuremat tootlust kui väiksema riskiga investeeringud. Vastates pidi investor valima kas väide on tõsi, vale või ei oska vastata. Vastanutest 61% teadis, et üldiselt kipuvad riskantsemad investeeringud aja jooksul pakkuma suuremat tootlust. 15% investoritest (27 inimest) pidas väidet ebatõeseks. Lause tõsist ei osanud hinnata peaaegu veerand ehk 24% vastanutest. Väite puhul saab hinnanguks anda, et inimeste teadmised riski ja tootluse suhte osas on head/rahuldavad, sest üle poole vastasid valesti.

Joonis 4. Vastused väitele, et üldiselt kipuvad riskantsemad investeeringud aja jooksul pakkuma suuremat tootlust kui väiksema riskiga investeeringud.

Allikas: autori koostatud

Üldiste teadmiste järgmine küsimus uuris investoritelt, milline on aktsiaturul ajalooliselt keskmine investeeringute tootlus. Vastusevariandid olid vastajatele ette antud: keskmine tootlus aktsiaturul on kas 6-10 protsenti, 10-12 protsenti ja 12-17 protsenti. Veatult vastasid alla poole ehk 47% vastanutest (86 inimest), ülejäänud ehk 53% vastasid ebakorrektselt (vt Joonis 5). Küsimuse puhul saab hinnanguks anda, et inimeste teadmised investeeringute tootluse kohta on rahuldaval tasemel, sest üle poole vastasid valesti.

Joonis 5. Vastused küsimusele, milline on ajalooliselt investeeringute keskmine tootlus aktsiaturul. Allikas: autori koostatud

Järgmiseks uuriti investorite üldiseid teadmisi väitega, kas 100 eurot täna on väärt rohkem, kui 100 eurot ühe aasta pärast. Vastaja pidi valima, kas väide vastab tõe, on vale või ei oska vastata. Küsitluse tulemustest selgub, et väidet peavad tõeseks suurem osa vastanutest ehk 142 inimest (77%). 100 eurot on tõepoolest täna väärt rohkem, kui 100 eurot ühe aasta pärast, sest raha väärtus väheneb inflatsiooni tõttu. Valeks pidasid väidet 37 inimest ehk viiendik vastanutest, viis inimest ei osanud seisukohta võtta. Seega saab öelda, et naisinvestorid on võrdlemisi teadlikud inflatsiooni tähendusest.

Neljandaks sooviti teada, kas väide, kui investor hajutab oma investeeringuid, siis raha kaotamise oht suureneb, on tõde või vale. See lause uurib väga üldiselt, kas investor saab aru, mida tähendab portfelli hajutamine ehk oma raha suunamine erinevatesse investeeringutesse. Väitele vastasid korrektselt peaaegu kõik ehk 98% naisinvestoritest, seega teadmisi võib selle väite põhjal pidada väga heaks. Kaks inimest (umbes üks protsent kogumist) vastasid, et väide ei vasta tõe. Üks vastaja ei osanud seisukohta võtta.

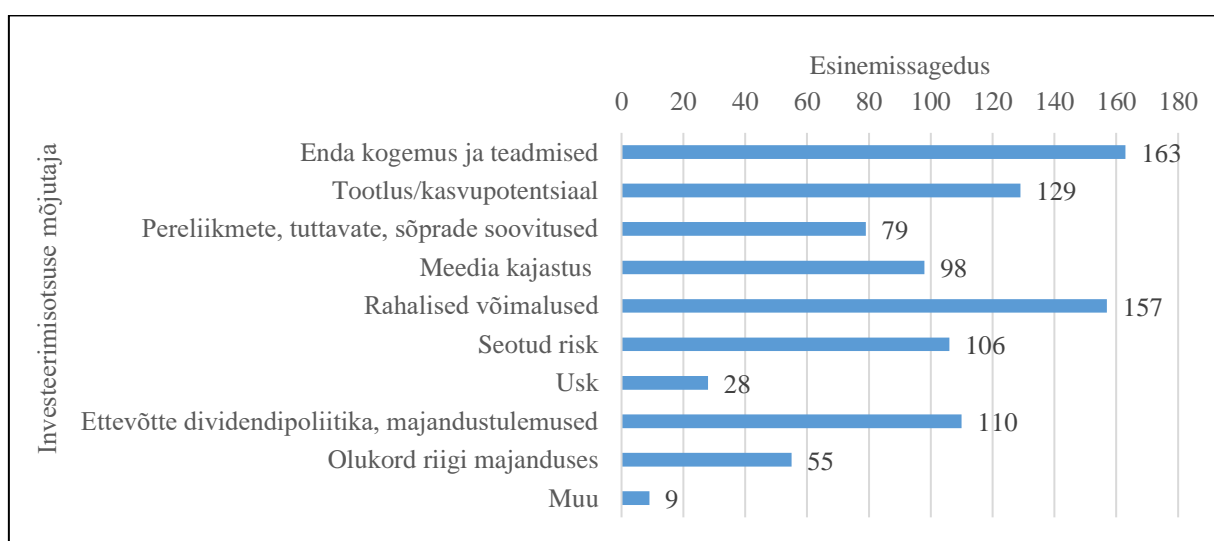
Viimane osa teadmiste kontrollist hõlmas poolikule väitele korrektse lõpu valimist. Väide oli, et kui ostate ettevõtte aktsia siis, teile kas kuulub osa ettevõttest või olete ettevõttele raha laenanud. Lausega sooviti teada saada, kas investor on teadlik, mida tähendab ettevõtte aktsia omamine. Lausele leidis õige lõpu valdav enamus ehk 92% vastanutest (169 inimest). Vale variandi valisid 12 inimest (6%) ja paar inimest (2%) ei osanud väitele vastata.

Töö teoreetilises osas räägiti lähemalt eestlaste finantsteadmiste tasemest. Peatükis 1.2. kirjeldatud Rahandusministeeriumi (2019) finantskirjaoskuse uuringust selgus, et põhjalikku haridust investeerimise ja rahaasjade osas on koolis saanud vaid kaheksa protsenti küsitlenutest. Üle poole vastanutest ei olnud kooliharidust nendel teemadel üldse saanud. Töö autor uuris küsitluse kaudu naissoost investorite teadmisi tootluse, riski, inflatsiooni investeringute hajutamise ning aktsiate kohta. Mitte eriti häid tulemusi näitas esimene väide, kus uuriti suhet riski ja tootluse vahel. Õige vastuse valisid 61% vastanutest ning koolitasemel saaks seda hinnata „rahuldava“ tulemusega. Järgmiseks uuriti, kas investorid teavad, milline on aktsiaturu ajalooliselt keskmine tootlus. Tulemused näitasid, et alla poole vastanutest (47%) on teadlikud, et ajalooliselt on aktsiaturud pakkunud investoritele keskmist aastatootlust 10-12 protsenti. Suurem osa aga väitele korrektselt ei vastanud või ei osanud vastata. Kindlasti saab teadmisi selles vallas suurendada, sest autori uurimusest selgub, et aktsiad on väga populaarne varaklass. Suur osa ehk 147 naist on tegelenud aktsiatesse investeerimisega (peaaegu 80% koguvalimist).

Teadmised inflatsioonist on naisinvestoritel paremad kui kahe eelmise teema puhul – väite korrektsust kinnitasid koguni 77% küsitlenutest. Seda kinnitab ka Finantskirjaoskuse uuring (Rahandusministeerium 2019), millest selgub, et enamik naisi on teadlikud, kuidas mõjutab inflatsioon raha väärtust. Investeringute hajutamise olulisust mõistavad peaaegu kõik naisinvestorid, seega teadmisi portfelli riski maandamisest võib pidada väga heaks. Samuti teadis valdav enamus vastanutest (92%), et ettevõtte aktsia ostmisel kuulub investorile osa ettevõttest. Kuigi naisinvestorite teadmisi investeerimismaailmast saab kokkuvõttes pidada heaks, leidub siiski teemasid, kus saab olla teadlikum. Seega toetab uurimus ka Rahandusministeeriumi (2019) seisukohta, et finantsharidust tuleks erinevatel haridustasemetel õppeasutustes tõsta.

3.3. Tulemused investeerimisotsuseid mõjutavatest teguritest

Enne sotsiaalsete, psühholoogiliste ja majanduslike tegurite põhjalikku uurimist paluti investoritel märkida, millised tunnused neid investeerimisotsuste tegemisel mõjutavad. Valikus oli üheksa mõjutajat ning kümnenda variandina sai vastaja ise kirjutada, mis tema otsuste langetamist puudutab. Kõige populaarsemaks osutus tegur „enda kogemus ja teadmised“, mida valiti 163 korral. See näitab, et peaaegu kõik Eesti naisinvestorid investeerimisotsuste tegemisel on enesekindlad ja teadlikud. Väga suur osa investoritest (157 inimest) lähtub rahalistest võimalustest ehk on teadlik, et investeerida tuleks vaid seda osa vabast rahast, mida ollakse negatiivse stsenaariumi korral valmis kaotama (vt Joonis 6). Investeeringu tootlust ehk kasvupotentsiaali ajas peavad oluliseks 77% naisinvestoritest. Tootlus on see, mis investoreid köidab ja mille järgi investeeringuid tihti valitakse. Veel peetakse oluliseks ettevõtte dividendipoliitikat, majandustulemusi ja investeeringuga seotud riski. Need tegurid mõjutavad ligi 60% naisinvestorite investeeringute valikut. Suur meedia kajastus (nt mõne tuntud investori soovitus) ja lähedaste arvamus on samuti aspektid, millest naisinvestorid otsuste tegemisel lähtuvad. Kuivõrd kajastatakse instrumenti meedias on tähtis 98 inimese jaoks. Lähedaste soovitusi võtab arvesse 79 naisinvestorit (vt Joonis 6). Vähem lähtutakse investeerimisotsuse tegemisel sellest, milline on olukord riigi majanduses ning usulistest faktoritest. 9 vastanut otsustasid lisada vaba vastusena, mis neid investeerimistehinguid tehes mõjutavad. Näiteks tehakse otsuseid investeerimisanalüütikute tulemuste põhjal, jälgitakse investeeringuga seotud halduskulusid ning loetakse investorite blogisid.

Joonis 6. Naisinvestorite investeerimisotsuseid mõjutavad tegurid

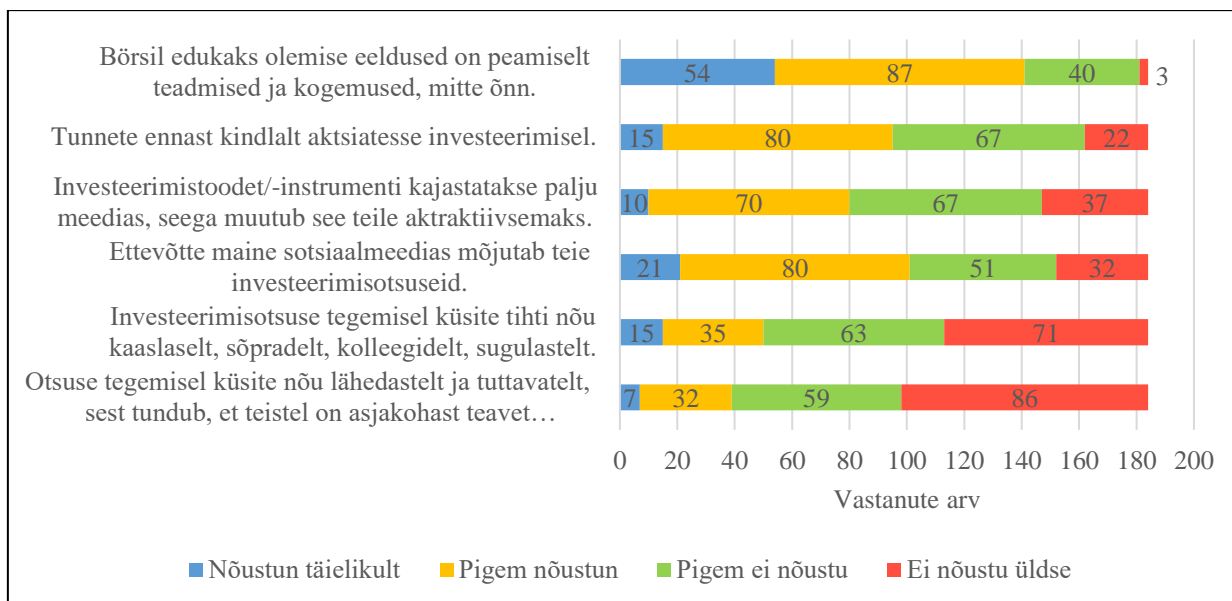
Allikas: autori koostatud

Küsimustiku sisuline osa oli jagatud kolmeks, millest igaüks koosnes väidetest, kus vastaja pidi valida kuivõrd lausega nõustub. Valida oli nelja taseme nõustumistaseme vahel: „nõustun täielikult“, „pigem nõustun“, „pigem ei nõustu“, „ei nõustu üldse“. Olenevalt nõustumisastmest, saab teha järeldusi kuivõrd mõjutatud on investorid investeerimisotsuse tegemisel nendest teguritest. Tulemuste põhjal järelduste tegemiseks liigitas autor neli nõustumistaset vastavalt kaheks rühmaks: „nõustun täielikult“ ja „pigem nõustun“ ning „pigem ei nõustu“ ja „ei nõustu üldse“.

Uuringu tulemustest saab järeldada, et suurem osa naisinvestorid, pigem ei nõustu väidetega, mis puudutavad karjakäitumist, vaid eelistavad investeerimisotsuseid teha omaenda teadmistele tuginedes. Karjainstinktist ei lase end mõjutada vastavalt väitele 145 ja 134 naisinvestorit (vt Joonis 7). Osa investoreid (39 inimest) aga tunnevad, et nende jaoks on tähtis enne investeerimisotsuse tegemist lähedastelt nõu küsida, sest neil võib olla asjakohast informatsiooni. 50 naisinvestorit küsib tihti pereliikmete ja tuttavate arvamusi ja lähtub neist otsuse tegemisel.

Järgmise teguri osas on investorid jagatud kahte leeri: pooled vastanud on ettevõtte positiivsest kuvandist sotsiaalmeedias ning tihedast meediakajastusest mõjutatud ning teine pool ei ole. Ettevõtte mainet peab oluliseks 101 investorit ning tunnistab, et see on mõjutanud nende investeerimisotsust. Vastukaaluks on 83 investorit öelnud, et nende investeerimisotsust see ei mõjuta ning väitega nad pigem ei nõustu. Investeerimistoote tihe kajastus meedias on vastajate jaoks vähem oluline tegur. Väitega on mingil moel nõustunud vaid 80 inimest. Suurem osa ehk 104 vastanut ei pea ettevõtte aktiivsust või investeerimistoote reklaami sotsiaalmeedias oluliseks.

Sotsiaalsete mõjutegurite viimane osa hõlmas investori enesekindlustaset investeerimisotsuse tegemisel. Liigne enesekindlus investeerimismaailmas kasuks ei tule, sest kaubeldes ja hulljulgeid riske võttes on võimalik kaotada suuri summasid. Valdav enamus (141 inimest) investoritest leiab, et isiklikud teadmised ja kogemused mängivad börsil edukas olemisel olulisemat rolli kui juhuslik õnn. 43 inimest arvavad, et õnn on olulisem kui isiklikest teadmistest tulenev edu (vt Joonis 7). Autori püsitatud väite põhjal tunnevad end enesekindlalt 95 naisinvestorit ehk ligikaudu 52% naisinvestoritest. Tulemust kinnitab teoorias kirjeldatud Knutson (2018) uurimusest tulenevat väidet, et investeerimisotsuse tegemisel tunnevad end enesekindlalt 52% naissoost investorit, kuigi valimid on erinevad on osakaal võrdne. Ülejäänud osa ehk 48% naistest ei tunne end aktsiate ostmisel enesekindlalt.

Joonis 7. Reageerimine sotsiaalsetele mõjuteguritele

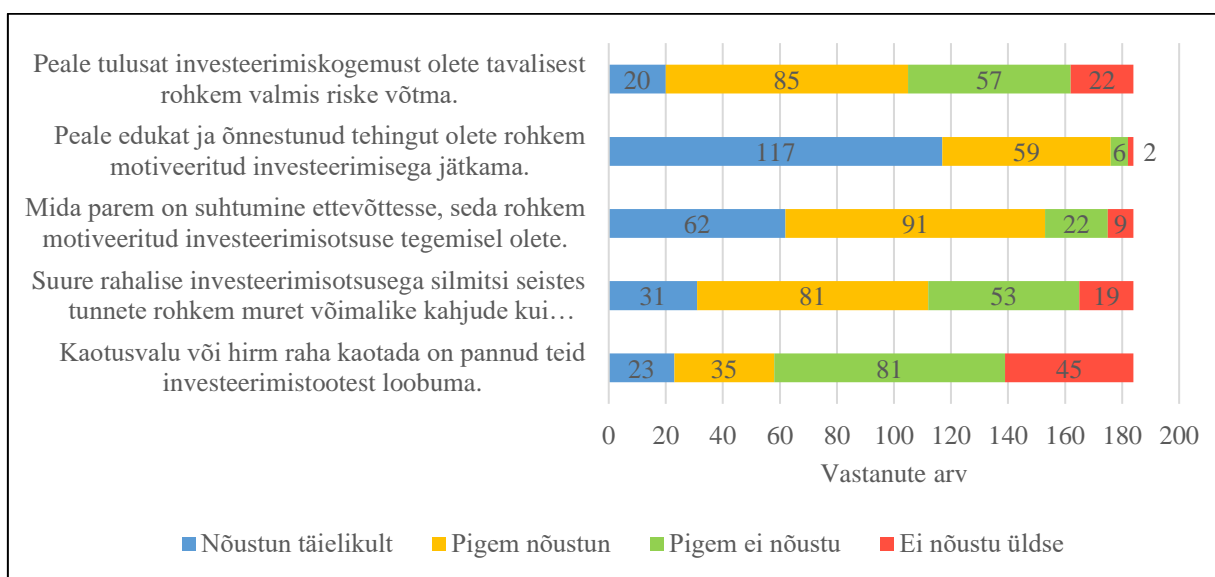
Allikas: autori koostatud

Riskitase ja psühholoogilised tegurid mõjutavad samuti inimeste investeerimistehingute tegemist. Riskitaset puudutas lähemalt esimene hüpotees, mille testimisel selgus, et olenemata vanusest on Eesti naisinvestorite riskitase on keskmisel tasemel ja üleliia riskialtid nad ei ole. Lisaks soovis autor uurida, kuidas mõjutab riskitaset edukas ja tulus investeerimiskogemus. Tulemustest selgub, et tehingujärgsed positiivsed emotsioonid mõjutavad 105 investorit tulevikus rohkem riske võtma. Ülejäänud osa ehk 79 vastanut leiavad, et neid investeeringu tulusus riskialtimaks ei muuda.

Indiviidi üheks põhiliseks motivaatoriks investeerimise juures võib pidada instrumendi eeldatavat tulusust. Investeeringueesmärkide saavutamise juures mängib olulist rolli motivatsioon. Sellega on nõus ka suur osa naisinvestoritest. Nimelt leiab 176 küsitlusele vastanut, et edukas tehing muudab neid rohkem motiveerituks (vt Joonis 8). Kaheksa inimest leiavad, et nende investeerimisega jätkamist motivatsioon pigem ei mõjuta. Investori motivatsiooni tugevust mõjutab teoreetilises osas kirjeldatud uurimuse (Aspara, Tikkanen 2009) põhjal ka suhtumine ettevõttesse. Suur osa naisinvestoritest (153 inimest) sellega nõustub. 31 inimest leiab, et nende positiivne suhtumine nende motivatsioonitaset ei mõjuta.

Isiklikud omadused ja emotsioonid mõjutavad investorit psühholoogiliselt ja võivad kaasa tuua irratsionaalseid investeerimisotsused. Uurimusest tuleneb, et 126 investori jaoks ei ole hirm raha kaotada mõjuv põhjus investeerimistootest loobumiseks (vt Joonis 8). See näitab, et investeerimisega tegelemisel on inimesed arvestanud asjaoluga, et alati ei saa tulu teenida ning

raha kaotamine on osa investeerimisteedonnast. Vastanutest 58 inimest tunneb, et negatiivsed emotsioonid on mõjutanud nende otsuste langetamist. Optimism ehk kalduvus eeldada positiivset tulemust võib investorit aidata aga samas viia pettumuseni. Koguvalimist 112 inimest ei tunne end suure rahalise investeerimiseotsusega silmitsi seistes eriti optimistlikult, sest muretsevad võimaliku kahju pärast. See näitab naisinvestorite ratsionaalsust otsuste langetamisel. Ülejäänud 72 inimest on optimistlikumad, ei karda tulevikus raha kaotada ning mõtleavad tulu teenimise peale.

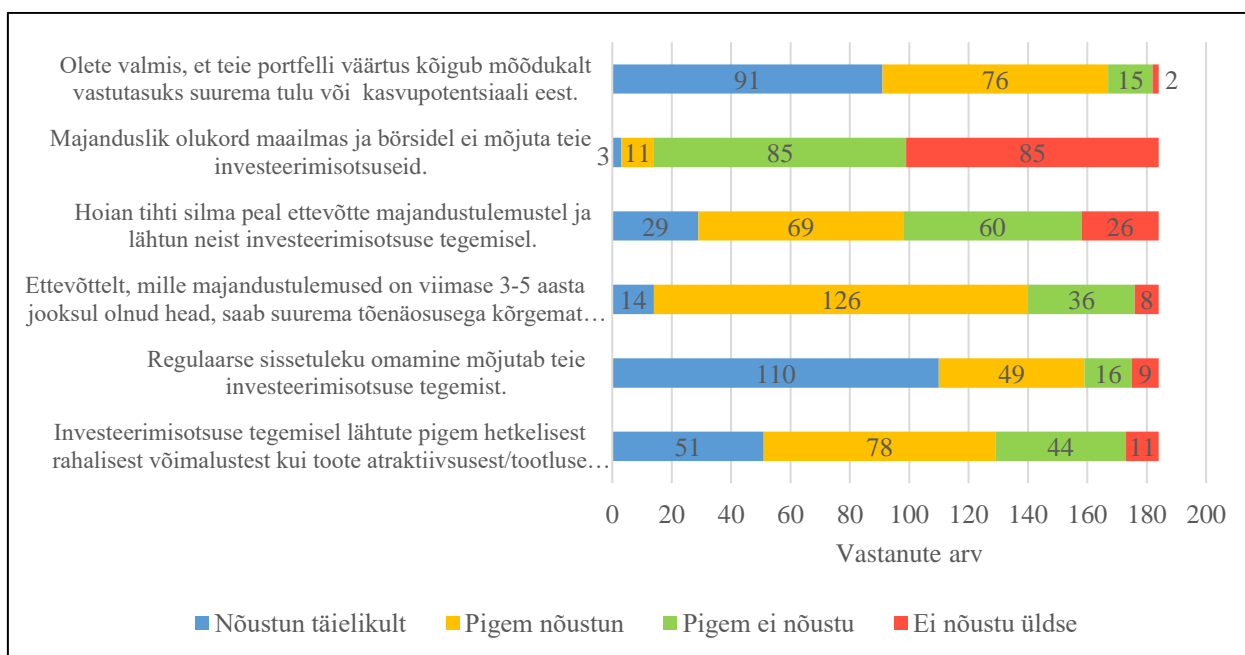

Joonis 8. Reageerimine psühholoogilistele mõjuteguritele
Allikas: autori koostatud

Reageerimine majanduslikele mõjuteguritele on investeerimisotsuse tegemisel sama oluline kui eelnevalt kirjeldatud teemad. Esimene näitaja selles grupis on investori rahalised võimalused. Regulaarne sissetulek ja stabiilne finantsseis mõjutavad enamikke küsitlusele vastanud naisinvestoreid (159 inimest). Väike osa ehk 25 inimest on vastanud, et nemad ei sõltu investeerimisotsuse langetamisel igakuisest sissetulekust. Hetkelisest rahalistest võimalusest lähtub investeerimisotsuste tegemisel 129 naisinvestorit (vt Joonis 9). Ülejäänud vastanute jaoks on olulisem toote atraktiivsus ja tootluse suurus.

Teoriaosas kirjeldatud Gill *et al.* uurimusest (2018) selgub, et investorid, kes soovivad saada investeeringutelt kõrgemat tootlust, peaksid lähtuma otsuse tegemisel ettevõtte finantstulemustest. Majandustulemustel hoiavad tihti silma peal umbes pooled küsitlusele vastanud naisinvestorid (98 inimest). Nendele vastanduvad investorid, kes tunnevad, et ettevõtete dividendipoliitika ja tulemuste jälgimine ei ole piisavalt oluline, et seda sagedasti teha. On võimalik järeldada, et ettevõttelt, mille majandustulemused on olnud stabiilselt tugevad, saab suurema tõenäosusega

kõrgemat tootlust. Muidugi sõltub tootlus ka majandusolukorrast. Väitega nõustub enamik investoreid (140 inimest). 44 vastanut leiab, et tootlus sõltub muudest teguritest.

Joonis 9. Reageerimine majanduslikele mõjuteguritele

Allikas: autori koostatud

Olukord majanduses mõjutab, milliseid tulemusi ettevõtte järgmisel perioodil näitab. Sellest omakorda sõltub investeerimisportfelli tulusus. Enamik investoreid (167 inimest) tunneb, et pikas plaanis on tema jaoks olulisem suurem tulu kui hetkeline portfelli väärtuse kõikumine. Vaid 17 inimest leiab, et stabiilne portfelli on olulisem kui kasvupotentsiaal (vt Joonis 9). Samas kui järgmises väites uuriti börsiolukorra mõju investeerimisotsustele, on enamik investoreid (170) seisukohal, et lähtuvad otsuse langetamisel maailma majandusest. 14 inimest on vastanud, et majandusolukord nende otsuseid ei mõjuta.

KOKKUVÕTE

Bakalaureusetöö eesmärgiks oli teada saada, millised tegurid mõjutavad naisinvestoreid investeerimisotsuste langetamisel. Eesmärgist lähtuvalt saadi püstitatud hüpoteeside testimisel mitmekülgsed tulemused. Vastused saadi küsitluse käigus, millele vastas 184 naissoost investorit. Hüpoteeside poolest tuli esimene ja kolmas hüpotees ümber lükata, vastupidiselt teisele. See tähendab, et ainukesena pidas paika hüpotees, mille kohaselt reageerivad väiksema investeerimiskogemusega naisinvestorid sotsiaalsetele mõjuteguritele rohkem kui pikemaajalise kogemusega investorit. Esimese hüpoteesi testimine näitas, et vanuse kasvades ei muutu inimeste riskivõime ehk vanemad naisinvestorid ei võta investeerimisel vähem riske kui nooremaealised. Kolmanda hüpoteesi kontrollimise tulemused olid piiripealsed. Vaadates tulemusi jooniselt, ilmneb palga suuruse ja riskantsemate investeeringute valiku vahel erinevus, aga püstitatud hüpotees ei kehti, sest erinevus ei ole märkimisväärne.

Seega kokkuvõttes saame hüpoteeside testimisest järeldada järgmist:

1. Vanemad naisinvestorid ei võta investeerimisel vähem riske kui nooremaealised.
2. Väiksema investeerimiskogemusega naisinvestorid reageerivad sotsiaalsetele mõjuteguritele rohkem kui pikemaajalise kogemusega naisinvestorid.
3. 1500 eurost suurema netopalgaga naisinvestorid ei investeerinud aktsiatesse ja võlakirjadesse rohkem kui need, kelle palk on sellest madalam.

Lisaks hüpoteeside kontrollimisele leiti vastused kahele uurimisküsimusele. Esimese küsimuse käigus sooviti teada saada, millised on naisinvestorite üldised teadmised investeerimismaailmast.

1. Riski ja tootluse suhe: 60% õigeid vastuseid – teadmisi võib hinnata rahuldavaks/heads.
2. Aktsiaturu keskmine tootlus: 47% korrektsed vastused – teadmiseid võib hinnata rahuldavaks.
3. Inflatsioon: 77% õigeid vastuseid – teadmisi võib hinnata heads.
4. Hajutamine: 98% korrektsed vastused – teadmisi võib hinnata väga heads.
5. Aktsia mõiste: 92% õigeid vastuseid – teadmisi võib hinnata väga hea.

Teine uurimisküsimuse käigus leiti vastus küsimusele, milline on sotsiaalsete, psühholoogiliste ja majanduslike tegurite mõju naisinvestorite investeerimisotsustele. Uurimuse tulemustest saab välja tuua järgmised järeldused:

1. Sotsiaalsetest mõjuteguritest peetakse tähtsaks ettevõtte mainet sotsiaalmeedias ning vähem oluliseks investeerimistoote tihedat meediakajastust. Karjakäitumisele valdav enamus investoreid ei allu ning aktsiatesse investeerimisel tunnevad end enesekindlalt vaid 52% naisinvestoritest. Investeerimisotsuste tegemisel peavad naisinvestorid isiklikke teadmisi ja kogemusi tähtsamaks kui õnn.
2. Psühholoogilistest teguritest mõjutab naisinvestoreid ülekaalukalt eduka tehingu järgne motivatsioonilaeng ning positiivne suhtumist ettevõttesse. Hirm ja kaotusvalu ei ole investorite arvates piisav põhjus investeeringust loobumiseks. Üleliigse optimismiga investorid ei hiilga, suur osa neist kardab suure rahalise investeerimisotsuse tegemisel raha kaotada. Selgub, et naisinvestorite riskitase on pigem keskmisel tasemel ja üleliia riskialtid nad ei ole.
3. Majanduslikest teguritest mõjutab ülekaalukalt enamikke naisinvestoreid regulaarse sissetuleku olemasolu. Hetkelisi rahalisi vahendeid peetakse tähtsamaks kui investeeringu atraktiivsust. Ettevõtte majandustulemustest lähtuvad otsuse tegemisel umbes pooled küsitlusele vastanud naisinvestoritest. Enamikke investoreid mõjutab olukord majanduses ja börsil, sest nad tunnevad, et sellest sõltub investeeringute tootlus.

Bakalaureusetöö on kasulik isikutele, kes vajavad informatsiooni Eesti investorite investeerimisotsuseid mõjutavate tegurite kohta. Töös esitatud tulemuste ja järelduste abil võivad investorid ja eksperdid saada vajalikku teavet faktorite kohta, millele igapäevaselt tähelepanu ei pöörata. Samuti suurendab töö inimeste teadlikkust, milline on investeerimishariduse ja üldiste teadmiste tase Eestis.

SUMMARY

FACTORS INFLUENCING WOMEN INVESTORS' INVESTMENT DECISIONS IN ESTONIA

Marian Keller

Investing is a long-term fundraising, which main purpose is to earn additional income from the money invested. There is a widespread perception in society that investing and financial matters are in the hands of men and women do not care about it. There are many researches about factors influencing the investment decisions of individuals both in Estonia and in the world. However, there are few studies involving only female investors, who can be considered a minority in this field. In fact, today there are women, who invest and have taken upon their financial management. One of the reasons, why there are less women in the investment world, can be considered low awareness, because money wisdom and investing are rather rare topics in the Estonian school curriculum. Psychological research shows, that men and women also, have different attitudes towards money. Therefore, the factors influencing these investment decisions are also different.

The bachelor's thesis consists of a qualitative analysis, which is carried out in the first chapter. In the course of the analysis, the results of various studies and statements related to the identified factors influencing investment decisions, are presented. The theoretical side is divided into four parts, the first two describe the nature of investment and the spread of investment knowledge in Estonia. The third subchapter explains what behavioral finance is, and the fourth outlines the factors that influence female investors' investment decisions. The fourth subchapter is in turn divided into three: social, psychological and economic factors.

Based on the theoretical research, hypotheses were set up for quantitative analysis. The hypotheses were generally based on each group of influencing factors and combined with general investor data. Two different approaches to the chi-square test were used to test the hypotheses.

The purpose of this bachelor's thesis is to find out the factors influencing investment decisions of women investors in Estonia. The results of the goal-based bachelor thesis hypotheses are:

1. Older women investors do not take less risk when investing than younger ones.
2. Women investors with less investment experience, respond more to social factors, than women investors with longer experience.
3. Female investors with a net salary of more than 1500 EUR do not invest more in shares and bonds than those with a lower salary.

In addition, to testing the hypotheses, answers were found to two research questions. The first question asked about the general knowledge of female investors about the investment world. The knowledge can be considered good, but as the study described, there are still issues such as risk and return, that need to be improved.

The second research question found out the impact of social, psychological and economic factors on female investors' investment decisions. The following conclusions were drawn:

1. The results of the study show that the company's reputation on social media is considered important among social influences, the vast majority of investors do not obey herd behavior and only 52% of female investors feel confident when investing in shares.
2. Psychological factors predominantly influence people's motivation change after a successful transaction and a positive attitude towards the company. Fear and pain of loss are not enough reasons for investors to give up investing. It turns out that female investors tend to have a medium level of risk and are not overly risky.
3. Regular income can be considered the most important economic factor. Current financial situation is considered more important than the attractiveness of the investment. Most investors are also affected by the economic and stock market situation, as they feel that the return on investment depends on it.

KASUTATUD ALLIKATE LOETELU

- Assalahi, H. (2019). Motivation, Investment and Social-Interdependence of Second Language Learners. *Arab World English Journal Special Issue: Global ELT Practices*, 1 (1), 18-33.
- Aspara, J., Tikkanen, H. (2009). Individuals' affect-based motivations to invest in stocks: Beyond expected financial returns and risks. *Journal of Behavioral Finance*, forthcoming. Kättesaadav: <http://yconomie.com/aspara/articles/aspara-tikkanen-2010-individuals-affect-based-motivations-to-invest.pdf>, 09.märts 2021.
- Bairagi, P., Chakraborty, A. (2018). *Effect Of Gender, Age and Income On Investors' Risk Perception In Investment Decision: A Survey Study*. (Uurimustöö). Banaras Hindu University, Varanasi.
- Brammer, S., Brooks, C., Pavelin, S. (2006). Corporate Reputation and Stock Returns: Are Good Firms Good for Investors. Social Science Research Network. *SSRN Electronic Journal*.
- Collard, S. (2009). *Individual investment behaviour: A brief review of research*. (Uurimustöö) Personal Finance Research Centre, University of Bristol, Bristol.
- Das, R. A., Panja, S. (2019). *Understanding behavioral finance*. (Uurimustöö) National Institute of Technology Silchar, Assam.
- DeBondt W., Forbes, W., Hamalainen, P. and Muradoglu, Y.G. (2010). What can behavioral finance teach us about finance? Qualitative Research in Financial Markets, *Emerald Group Publishing*, 2 (1), 29-36.
- Dwiastanti, A. (2017). *The analysis of financial knowledge and financial attitude on locus of control and financial management behavior*. (Uurimustöö). Faculty of Economics and Business Kanjuruhan University Malang, Malang.
- Eesti Statistikaamet (2020). Keskmise brutokuupalk. [E-andmebaas]. Kättesaadav: <https://www.stat.ee/et/avasta-statistikat/valdkonnad/tooelu/palk-ja-toojoukulu/keskmise-brutokuupalk>, 1.märts 2021.
- Ewen, M. (2019). Women investors and the Virginia Company in the early seventeenth century. *The Historical Journal*, 62, 853-874.
- Gill, S., Khurshid, M.K., Mahmood, S., Ali, A. (2018). Factors Effecting Investment Decision Making Behavior: The Mediating Role of Information Searches. *European Online*

Journal of Natural and Social Sciences; 7 (4), 758-767. Kättesaadav:
<https://core.ac.uk/download/pdf/296307539.pdf>, 11.märts 2021.

Gajenderan, V., Silvester, M. (2020). A Study on investment behaviour of working women in Chennai City. *The International journal of analytical and experimental modal analysis*, 12 (2), 2763-2774.

Gutter, M. (2010). *Financial Management Practices of College Students from States with Varying Financial Education Mandates*. (Lõputöö) University of Florida, Florida. Kättesaadav: <https://www.nefe.org/images/research/Financial-Education-Mandates-Report/Financial-Education-Mandates-Report-Final-Report.pdf>, 25.veebbruar 2021.

Hayat, A., Anwar, M. (2016). *Impact of Behavioral Biases on Investment Decision; Moderating Role of Financial Literacy*. (Uurimustöö) Faculty of Management Sciences, International Islamic University Islamabad, Pakistan.

Hayes, A (2021, 21.märts). *Herd Instinct*. Kättesaadav:
<https://www.investopedia.com/terms/h/herdinstinct.asp>, 09.märts 2021.

Investeerimisfestivali koduleht. (2021). *Investeerimisfestival 2021*. Kättesaadav:
<https://investeerimisfestival.ee>, 23.veebbruar 2021.

Ismail, S., Nair, R.K., Sham, R., Wahab, S.N. (2018). Impacts of online social media on investment decision in Malaysia. *Indian Journal of Public Health Research and Development*, 9 (10).

Joseph, J. M., Roy, R. (2018). A study on the Information seeking and Investment Behaviour of Equity Investors. *International Journal of Multidisciplinary Research Review*, 3 (9), 370-375.

Kabra, G., Dash, M., Prashant, K.M. (2010). Factors Influencing Investment Decision of Generations in India: An Econometric Study. *Asian Journal of Management Research*, 308-326.

Knutson, T. (2018, 19. aprill). *Women Much Less Confident About Investing Than Men, Study Says*. Kättesaadav: <https://www.forbes.com/sites/tedknutson/2018/04/19/women-much-less-confident-about-investing-than-men/?sh=27b0307b5f7f>, 11.märts 2021.

Kumar, S. Kumar, P. (2019). *Factors Influencing the Investment Behavior of Women Investors: An Empirical Investigation*. (Uurimustöö) Department of Business Administration, Chaudhary Devi Lal University, Sirsa.

LHV blogi. (2020, 02. oktoober). *Kuidas saada rahatargaks?* [blogipostitus]. Kättesaadav:
<https://www.lhv.ee/et/blogi/kuidas-saada-rahataragaks>, 23. veebruar 2021.

Liivamägi, K., Talpsepp, T., Vaarmets, T. (2020). *Rahaedu põhimõtted*. Tallinn: Argo.

Madalvee, H. (2019). *Investeerimisvõimaluste analüüs erinevate varaklasside lõikes kogumisel pensioniks*. (Lõputöö) Tallinna Tehnikakõrgkooli Tallinna Kolledž, Tallinn.

- Marinelli, N., Mazzoli, C., Palmucci, F. (2016). How does gender really affect investment behavior? *Economics Letters*, 151, 58–61.
- Mishra, K.C., Metilda, M.J. (2015). A study on the impact of investment experience, gender, and level of education on overconfidence and self-attribution bias. *IIMB Management Review*, 27 (4), 228-239.
- Moueed, A., Hunjra, A.I., Asghar, M.U., Raza, B. (2015). Role of psychological and social factors on investment decision of individual investors in Islamabad stock market. *Science International (Lahore)*, 27 (5).
- Naisinvestorite klubi koduleht. (2021). Kättesaadav: <https://naisinvestoriteklubi.ee>, 23. veebruar 2021.
- Psychology Today. (s.a.). *Motivation*. Kättesaadav: <https://www.psychologytoday.com/intl/basics/motivation>, 11.märts 2021.
- Pulford, B. D., Colman, A. M. (1997). Overconfidence: And item difficulty effects. *Personality and Individual Differences*, 23, 125–133. Kättesaadav: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0191886997000287>
- Rahandusministeerium. (2019). *Eesti elanike finantskirjaoskuse ehk rahatarkuse uuring*. Kättesaadav: https://www.rahandusministeerium.ee/sites/default/files/eesti_elanike_finantskirjaoskuse_aruanne_loplik_november_2019_.pdf, 25. veebruar 2021.
- Ramanujam, V., Viswanathan, T. (2016). *Determinants of investment behaviour among the women executives*. (Uurimustöö) Bharathair University, Coimbatore ja Alliance School of Business, Alliance University, Bangalore.
- Renu Isidore, R., Christie, P. (2019). The relationship between the income and behavioural biases. *Journal of Economics, Finance and Administrative Science*, 24 (47).
- Robb, C.A, Woodyard, A. (2011). Financial Knowledge and Best Practice Behavior. *Journal of Financial Counseling and Planning*, 22 (1), 60-70.
- Saare, K. (2016, 25. aprill). Risk, tootlus ja hajutamine [blogipostitus]. Kättesaadav: <https://kristiinvesteerib.ee/risk-tootlus-ja-hajutamine/>, 09.märts 2021.
- Saare, K. (2018). *Kuidas alustada investeerimisega*. Tallinn: Asrai Capital OÜ.
- Sarwar, A., Afaf, G. (2016). A comparison between psychological and economic factors affecting individual investor's decision-making behavior. *Cogent Business & Management*, 3(1)
- Sellappan, R., Jamuna, S., Kavitha, Tnr. (2013). Investment Attitude of Women towards Different Sources of Securities - A Factor Analysis Approach, *Global Journal of Management and Business Research Finance*, 13 (3).
- Zirnask, V. (toim) (2004). *Väärtpaberite teejuht*. Tallinn: Eesti Päevalehe AS.

LISAD

Lisa 1. Küsitlus

Eesti naisinvestorite investeerimisotsuseid mõjutavad tegurid

- 1) Milliseid investeringuid alljärgnevatest omate?
 - üksikaktsiad (kasvuaktsiad, dividendiaktsiad)
 - võlakirjad
 - indeksfondid
 - aktiivselt juhitud fondid
 - kinnisvara (üür, flippimine, ost-müük)
 - väärismetallid
 - laenud läbi ühisrahastuse
 - hüpoteeklaenud, mis on antud otse
 - hoiu-laenuühistule antud laenud
 - krüptovaluutad
 - teine pensionisammas
 - kolmas pensionisammas
 - Muu:

- 2) Millest lähtute investeerimisotsuse tegemisel? Mis mõjutab investeerimisotsuse tegemist?
 - Enda kogemus
 - Pereliikme, tuttava, sõbra soovitus
 - Suur meedia kajastus (nt mõni tuntud investor soovitab)
 - Tootlus/kasvupotentsiaal
 - Rahalised võimalused
 - Seotud risk
 - Usk/teadmised
 - Ettevõtte dividendipoliitika, majandustulemused
 - Olukord riigi majanduses
 - Muu:

Sotsiaalsed mõjutegurid

1. Investeerimisotsuse tegemisel küsite tihti nõu kaaslaselt, sõpradelt, kolleegidelt, sugulastelt.
(A) Nõustun täielikult (B) Pigem nõustun (C) Pigem ei nõustu (D) Ei nõustu üldse

2. Otsuse tegemisel küsite nõu lähedastelt ja tuttavatelt, sest tundub, et teistel on asjakohast teavet investeringu kohta, mida teil ei ole.
(A) Nõustun täielikult (B) Pigem nõustun (C) Pigem ei nõustu (D) Ei nõustu üldse

3. Investeerimistoodet/-instrumenti kajastatakse palju meedias, seega muutub see teile atraktiivsemaks.
(A) Nõustun täielikult (B) Pigem nõustun (C) Pigem ei nõustu (D) Ei nõustu üldse

4. Ettevõtte maine sotsiaalmeedias mõjutab teie investeerimisotsuseid.
(A) Nõustun täielikult (B) Pigem nõustun (C) Pigem ei nõustu (D) Ei nõustu üldse

5. Börsil edukaks olemise eeldused on peamiselt teadmised ja kogemused, mitte õnn.
(A) Nõustun täielikult (B) Pigem nõustun (C) Pigem ei nõustu (D) Ei nõustu üldse

6. Tunnen ennast enesekindlalt aktsiatesse investeerimisel.
(A) Nõustun täielikult (B) Pigem nõustun (C) Pigem ei nõustu (D) Ei nõustu üldse

Psühholoogilised mõjutegurid

1. Peale tulusat investeerimiskogemust olete tavalisest rohkem valmis riske võtma.
(A) Nõustun täielikult (B) Pigem nõustun (C) Pigem ei nõustu (D) Ei nõustu üldse

2. Kuidas paigutaksite 30 000€ vaba raha investeringutesse?
(A) 60% madala riskiga, 30% keskmise riskiga, 10% suure riskiga investeerimistootesse.
(B) 30% madala riskiga, 40% keskmise riskiga, 30% suure riskiga investeerimistootesse.
(C) 10% madala riskiga, 30% keskmise riskiga, 60% suure riskiga investeerimistootesse.

Lisa 1 järg

3. Peale edukat ja õnnestunud tehingut olete rohkem motiveeritud investeerimisega jätkama.

(A) Nõustun täielikult (B) Pigem nõustun (C) Pigem ei nõustu (D) Ei nõustu üldse

4. Mida parem on suhtumine ettevõttesse, seda rohkem motiveeritud investeerimisotsuse tegemisel olete.

(A) Nõustun täielikult (B) Pigem nõustun (C) Pigem ei nõustu (D) Ei nõustu üldse

5. Kaotusvalu või hirm raha kaotada on pannud teid investeerimistootest loobuma.

(A) Nõustun täielikult (B) Pigem nõustun (C) Pigem ei nõustu (D) Ei nõustu üldse

6. Suure rahalise investeerimisotsusega silmitsi seistes tunnete rohkem muret võimalike kahjude kui kasude pärast.

(A) Nõustun täielikult (B) Pigem nõustun (C) Pigem ei nõustu (D) Ei nõustu üldse

7. Saan kergelt üle rahalisest kaotusest

(A) Nõustun täielikult (B) Pigem nõustun (C) Pigem ei nõustu (D) Ei nõustu üldse

Majanduslikud mõjutegurid

1. Investeerimisotsuse tegemisel lähtute pigem hetkelisest rahalisest võimalustest kui toote atraktiivsusest/tootluse suurusel.

(A) Nõustun täielikult (B) Pigem nõustun (C) Pigem ei nõustu (D) Ei nõustu üldse

2. Regulaarse sissetuleku omamine mõjutab teie investeerimisotsuse tegemist.

(A) Nõustun täielikult (B) Pigem nõustun (C) Pigem ei nõustu (D) Ei nõustu üldse

3. Hoian tihti silma peal ettevõtte majandustulemustel ja lähtun neist investeerimisotsuse tegemisel.

(A) Nõustun täielikult (B) Pigem nõustun (C) Pigem ei nõustu (D) Ei nõustu üldse

4. Ettevõttelt, mille majandustulemused on viimase 3-5 aasta jooksul olnud head, saab suurema tõenäosusega kõrgemat tootlust.

(A) Nõustun täielikult (B) Pigem nõustun (C) Pigem ei nõustu (D) Ei nõustu üldse

5. Majanduslik olukord maailmas ja börsidel ei mõjuta teie investeerimisotsuseid.
(A) Nõustun täielikult (B) Pigem nõustun (C) Pigem ei nõustu (D) Ei nõustu üldse

6. Olete valmis, et teie portfelli väärtus kõigub mõõdukalt vastutasuks suurema tulu või kasvupotentsiaali eest.
(A) Nõustun täielikult (B) Pigem nõustun (C) Pigem ei nõustu (D) Ei nõustu üldse

Üldised teadmised investeerimisest

1. Üldiselt kipuvad riskantsemad investeeringud aja jooksul pakkuma suuremat tootlust kui väiksema riskiga investeeringud.

- a) Tõsi
- b) Vale
- c) Ei oska öelda

2. Milline on ajalooliselt investeeringute keskmine tootlus aktsiaturul?

- a) 6-10 protsenti
- b) 10-12 protsenti
- c) 12-17 protsenti

3. 100 eurot on täna väärt rohkem kui 100 eurot ühe aasta pärast.

- a) Tõsi
- b) Vale
- c) Ei oska öelda

4. Kui investor hajutab oma investeeringuid, siis raha kaotamise oht suureneb.

- a) Tõsi
- b) Vale
- c) Ei oska öelda

5. Kui ostate ettevõtte aktsia, siis...

- a) Teile kuulub osa ettevõttest
- b) Olete ettevõttele raha laenanud

Isiklik informatsioon

- 1) Teie vanus: a) kuni 20, b) 21-30, c) 31-40, d) 41-50, e) 51+

- 2) Keskmine kuine netosissetulek: a) kuni 500 eurot b) 501-1000 eurot c) 1001-1500 eurot, d) 1501-2000 eurot e) 2001-2500 eurot f) rohkem kui 2500 eurot

- 3) Investeerimise kogemus: a) Kuni 2 aastat, b) 3-5 aastat, c) 6-8 aastat, d) 9-11 aastat e) rohkem kui 12 aastat

- 4) Teie haridustase: a) Põhiharidus, b) Kesk(eri)haridus, c) Rakenduskõrgharidus, d) Lõpetamata bakalaureusekraad, e) Bakalaureusekraad, f) Magistrikraad, g) Doktorikraad, h) Muu

Lisa 2. Lihtlitsents

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks¹

Mina Marian Keller

1. Annan Tallinna Tehnikaülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose Eesti naisinvestorite investeerimisotsuseid mõjutavad tegurid,

mille juhendaja on Kristjan Liivamägi,

1.1 reprodutseerimiseks lõputöö säilitamise ja elektroonse avaldamise eesmärgil, sh TalTechi raamatukogu digikogusse lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2 üldsusele kättesaadavaks tegemiseks TalTechi veebikeskkonna kaudu, sealhulgas TalTechi raamatukogu digikogu kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. Olen teadlik, et käesoleva lihtlitsentsi punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest ning muudest õigusaktidest tulenevaid õigusi.

13.05.2021 (kuupäev)

¹ Lihtlitsents ei kehti juurdepääsupiirangu kehtivuse ajal vastavalt üliõpilase taotlusele lõputööle juurdepääsupiirangu kehtestamiseks, mis on allkirjastatud teaduskonna dekaani poolt, välja arvatud ülikooli õigus lõputööd reprodutseerida üksnes säilitamise eesmärgil. Kui lõputöö on loonud kaks või enam isikut oma ühise loomingulise tegevusega ning lõputöö kaas- või ühisautor(id) ei ole andnud lõputööd kaitsvale üliõpilasele kindlaksmääratud tähtajaks nõusolekut lõputöö reprodutseerimiseks ja avalikustamiseks vastavalt lihtlitsentsi punktidele 1.1. jq 1.2, siis lihtlitsents nimetatud tähtaja jooksul ei kehti.